

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
16 Şubat 2010 tarihinde yapılacak
TESEV Mütevelliler Kurulu Toplantısına
Sunulacak
2009 FAALİYET RAPORU
2010 ÇALIŞMA PROGRAMI VE BÜTÇESİ

TESEV

Türkiye Ekonomik ve
Sosyal Etüdler Vakfı

*Turkish Economic and
Social Studies Foundation*

TESEV

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
Bankalar Caddesi, Minerva Han, No.2
34420 Karaköy, İstanbul
www.tesev.org.tr

T. +90 212 292 89 03
F. +90 212 292 90 46

İÇİNDEKİLER

(Bu rapor TESEV ve TESEV İktisadi İşletmesi'nin 2009 faaliyet raporu ve 2010 çalışma programını içermektedir.)

1. Giriş	
Genel Değerlendirme	2
Yönetim Birimleri	4
2. 2009 Faaliyet Raporu	5
Program Çalışmaları	5
Demokratikleşme Programı	5
Dış Politika Programı	14
İyi Yönetişim Programı	19
3. 2010 Çalışma Programı	23
4. Ekler	35

Değerli Mütevellimiz,

2009 yılı içinde gerçekleştirmiş olduğumuz projeler hakkında detaylı bilgi bulabileceğiniz faaliyet raporumuzu size sunmaktan memnuniyet duyuyoruz. Geçtiğimiz sene TESEV hem kapasitesini geliştirmeye devam etmiş hem de yurt içinde ve yurt dışında geniş ilgi gören çalışmalarını sürdürmüştür.

Bu sene kapasite gelişimi ile ilgili attığımız en önemli adım **TESEV İktisadi İşletmesi**'nin kurulması olmuştur. Uzun bir zamandan beri planlama çalışmaları yapılan bu işletmenin kurulması TESEV'in kazandığı büyük çaplı Avrupa Birliği proje sayısının artması ile kaçınılmaz bir hal almıştır. Bugüne kadar yurtiçi ve yurtdışında yapılmakta olan önemli hibe projelerinde yer alan Vakfımız, Haziran 2009'da iktisadi işletmenin kurulması ile uluslar arası platformlarda düzenlenen konsorsiyum projelerinde de yer almaya başlamıştır.

Diğer yandan, 2009 yılında TESEV faaliyetlerini üç ana alanda sürdürdü. Bunlar sizlerin de bildiği gibi Demokratikleşme, Dış Politika ve İyi Yönetişim programlarımızdır. Bu programlarda sürdürdüğümüz proje çalışmalarımız için bu sene 2,8 milyon TL fon geliştirdik. Bu rakam 2008 senesinde 1,7 milyon TL olarak gerçekleşmişti. Burada bu fona katkıda bulunan Yüksek Danışma Kurulu Üyelerimize teşekkürü bir borç biliriz, diğer taraftan hem projeleri gerçekleştiren hem de bu projeler için gerekli olan fonları sağlayabilmek için çalışan TESEV kadrosunun gayretlerini de vurgulamak isteriz.

Türkiye'nin en can alıcı, en zor sorunlarına dönük yaptığımız her çalışma bir ileri adım, bir referans noktası olmaya devam ediyor. Yurtdışı gözlemciler de TESEV'i büyük saygı ve ilgi ile izliyorlar. Bu sene **Demokratikleşme Programı** altında yargı reformu, güvenlik sektörü reformu, Kürt sorunu, din, devlet, toplum ilişkileri, ve anayasal vatandaşlık ve azınlık hakları alanlarında çalışmalarımız devam etti. Sizlerin de izlediği üzere, Türkiye'nin gündeminde ilk sıralara oturan **yargı reformu** konusunda TESEV uzun zamandır araştırmalar yürütmektedir. 2009 yılında bu araştırmaları kamuoyu ile paylaşmak amacıyla çeşitli etkinlikler düzenledik. Önümüzdeki günlerde ise geçtiğimiz yıllarda yargı kurumu üzerine ürettiğimiz bilgi birikimini siyasa önerileri haline dönüştürmeyi ve tanıtmayı hedefliyoruz. **Güvenlik sektörü reformu** konusunda ilkini 2006 yılında yayımladığımız Almanak Türkiye'nin bu sene ikincisini *Almanak Türkiye 2006–2008: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim* olarak yayımladık ve Türkiye'nin siyasi sisteminde güvenlik kurumlarının konumuna ve rolüne dikkat çeken bir konferans ile kamuoyuna duyurduk. Güvenlik Sektöründeki demokratikleşmeye katkıda bulunma çabalarımız 2010'da bu alan için hazırlayacağımız siyasa raporları ile devam edecek. Yine ülkemizin en önemli sorunlarından biri olarak önümüzde duran **Kürt sorunu** alanında oluşturmuş olduğumuz bilgi birikimini sorunun çözümüne katkıda bulunabilmek amacıyla kamuoyu ile paylaşmaya devam ediyoruz. TESEV'in Aralık 2008'de yayımladığı *Kürt Sorununun Çözümüne Dair Bir Yol Haritası: Bölgeden Hükümete Öneriler* başlıklı rapor 2009 yılı boyunca Türkiye'de atılan bir çok adımın altyapı çalışmasına katkıda bulunmuştur. Bu alandaki çalışmalarımız "Kürt Sorununa Çözüm İçin Gereken Hukuki Düzenlemeler" ve "Kürt Sorununa Sivil Çözüm Arayışları" başlıkları altında devam edecektir. **Azınlık hakları ve anayasal vatandaşlık** alanında hazırladığımız ve Türkiye'deki Gayrimüslim vakıfların mülkiyet sorununu ele alan "vatandaşlık' halleri" isimli belgeseli Türkiye'nin bir çok şehrinde tartışmalar eşliğinde izleyici ile buluşturduk. Ayrıca bütün bu çalışmalarımızı, sadece İstanbul ve Ankara ile sınırlı kalmamak amacıyla, Türkiye'nin bir çok şehrinde tanıtmak, diğer şehirlerdeki sivil toplum, akademi, medya ve yerel yönetim temsilcileri ile birlikte tartışmak amacıyla bir çok toplantı düzenledik.

Dış Politika Programı altında ise **Avrupa Birliği** ile ilişkiler konusunda çalışmalarımız tüm hızı ile devam etmekte. Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde hem Türkiye hükümetine hem de AB üyesi ülkelere yol gösterici çalışmalarımız arasında Avrupa Birliği Ortak Dış ve Güvenlik Politikası, Heybeliada Ruhban Okulu'nun Geleceği, İsveç Dönem Başkanlığı'nda Türkiye-

Avrupa Birliği İlişkileri, Türkiye ve Fransa Medya Diyalogu, Türkiye ve AB: Yeniden Hız Kazanmak konulu raporlar, paneller ve konferanslar vardı. Diğer taraftan, bu sene TESEV, ilk defa **Orta Doğu** alanında bir araştırma çalışması gerçekleştirdi. *Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi'nde Türkiye Algısı Üzerine Araştırma*, Türkiye'nin bu bölgede son yıllarda gösterdiği diplomatik aktivizmin bu bölge hükümetleri ve halkları tarafından nasıl algılandığına yönelik bir çalışmadır. Bu alanda gerçekleştirilecek araştırmaların Türkiye'nin bölgeye yönelik siyasetinin yansımalarını ortaya çıkarması bakımından önemli olduğunu düşünüyor, bu araştırmanın sonuçlarını 2010 yılında çeşitli Avrupa ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri'nde duyurmayı planlıyoruz. Ayrıca, Ortadoğu'da, Türkiye'nin de katkı verdiği "Demokrasi Destek Diyalogu" kapsamında, TESEV olarak kadın haklarının ilerletilmesi ve bir "Cinsiyet Araştırmaları Enstitüsü" kurulmasına katkıda bulunabilmek için bir fizibilite raporu hazırladık. Hazırladığımız rapor 1-2 Kasım 2009'da Fas'ta düzenlenen Bakanlar toplantısında sunuldu ve 2004 yılından itibaren devam etmekte olan sürecin tek somut çıkarımı olma başarısını sağladı. Bölgede enstitünün kurulması çalışmalarına devam etmekteyiz. Diğer taraftan, sizlerin de bildiği üzere, uzun yıllardan beri emek sarfettiğimiz **Kıbrıs** meselesi önemini hala korumaktadır. TESEV bu alanda gerçekleştirmiş olduğu birçok siyasi ve hukuki çalışmaya ek olarak Güney Kıbrıs'ta daha aktif ve görünür olmayı hedeflemekle birlikte Kıbrıs Rum kesiminden sivil toplum temsilcileri ile diyalog başlatarak Türkiye'nin AB üyeliği sürecine yönelik görüşlerini resmi olmayan kanallar aracılığıyla anlatmayı amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak Türkiye ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında yeni diyalog kanallarının oluşturulması için bu sene "Türkiye-Kıbrıs Diyalogu" toplantısına ev sahipliği yaptık. **Türkiye – Ermenistan** ilişkileri konusunda ise halkların arasındaki sorunların daha iyi anlaşılabilmesi için diyalog kanallarının oluşturulması gerektiğini öngörerek "Türkiye-Ermenistan Diyalogu Serisi"ni başlattık. Bu seri dahilinde gerçekleştirdiğimiz raporlar ve toplantılar kamuoyunda büyük ilgi görmeye devam ediyor.

İyi Yönetişim Programı, Avrupa Birliği sürecinde doğrudan doğruya halkın yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. 2009 yılında bu Program en önemli atılım gösterdiğimiz alanlarımızdan birisi oldu ve TESEV yerel yönetimler alanında Türkiye'de yürütülmekte olan geniş kapsamlı ve büyük bütçeli Avrupa Birliği proje konsorsiyumlarında yer aldı. Bu projelerden **Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Projesi**'nde (EKOSEP) Diyarbakır, Gaziantep, Urfa ve Erzurum'da göçün meydana getirdiği sorunların çözülmesi için yerel yönetim kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik faaliyetler yapılmıştır ve proje 2009 yıl sonu itibarıyla tamamlanmıştır. Başka bir AB projesi olan **Önemli Göç Alan Kentler Olarak İstanbul, İzmir, Ankara ve Bursa'nın Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Problemlerinin Çözümüne Destek Projesi**, kısa adıyla IGEP (İç Göç Entegrasyon Projesi), Türkiye'nin batıda yer alan metropollerinde göç kaynaklı sorunların çözümü için hayata geçirilmiş ilk projedir. Aralık 2008 tarihinde başlayan, Mayıs 2010 tarihinde tamamlanması planlanan proje tamamıyla AB tarafından finanse edilmektedir. Diğer taraftan **mali saydamlık ve bütçe izleme** konusunda sosyal bütçenin izlenmesi projesi kapsamında yerel ve merkezi ölçekte sosyal bütçelerin izlenmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda özellikle sivil toplum ve aktif yurttaş katılımı ile sosyal harcamaların analizinin yapılması ve bütçe oluşturma süreçlerine halkın aktif katılımının sağlanması hedeflenmektedir. Türkiye'de **bilgi edinme hakkı** konusunda öncülük eden TESEV, 2009 yılında muhtarlık kurumunu bilgi edinme hakkı aracılığı ile geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu amaçla 2009 programımızda muhtarların eğitimine yönelik bir modül oluşturduk ve bu çalışmamızda İstanbul Muhtarlar Derneği ile işbirliği içine girdik. **Yerel kalkınma** alanında Devlet Planlama Teşkilatı'nın belirlemiş olduğu politika kapsamında yerel cazibe oluşturmaya yönelik çalışmalar başlamıştır. Bu kapsamda Van'nın bölgesel cazibe merkezi olmasına yönelik yapılacak bir fizibilite çalışmasının içeren çalışma 2010 yılında başlayacaktır. İyi Yönetişim Programı yerel yönetim çalışmalarını uluslararası alanda yaygınlaştırmak amacıyla 2009 yılında başlayıp 2010 yılında devam edecek Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan arasında bölgesel işbirliğini sağlamak amacıyla oluşturulacak Yerel Yönetim Platformu kurulması için ön fizibilite hazırlanacak bir proje başlatmıştır.

Değerli üyelerimiz,

2010'da çalışmalarımız bütün hızıyla devam edecektir. Türkiye'nin demokratikleşmesi ve uluslararası alanda oynadığı rol açısından yaşadığımız bu kritik dönemde bu güne kadar gerçekleştirdiğimiz bilimsel ve tarafsız araştırmaların bize kazandırdığı bilgi birikimini genişleterek yolumuza devam edeceğiz. Bu bağlamda, öncelikle ülkemizin karar verme mekanizmaları ile bilimsel araştırmalar arasında köprü olma görevimizi sürdüreceğiz, ve yurt dışında Türkiye'nin içinde bulunduğu reform sürecini anlatmaya devam edeceğiz. Ayrıca Türkiye'nin on yıllardır süre gelen dış politika sorunlarında bir öncü aktör olarak sivil toplum düzeyinde yol açıcı çalışmalar gerçekleştirmeye devam edeceğiz. Yukarıda özetlemeye çalıştığımız 2009 yılı faaliyetlerimiz hakkında detaylı bilgiyi ilerleyen sayfalarda dikkatinize sunuyoruz. Raporumuzda 2010 yılına dair planladığımız çalışmalar hakkında açıklama ve mali durumumuz ile ilgili bilgileri de bulabilirsiniz.

İlginiz ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

YÖNETİM BİRİMLERİ

Yönetim Kurulu

(alfabetik isim sırasında)

Can Paker (Başkan)

İshak Alaton (Başkan yardımcısı)

Mete Sayıcı (Başkan yardımcısı)

Mustafa Alper

Memduh Hacıoğlu

Canan Kadioğlu

Ethem Sancak

Tosun Terzioğlu

M. Fahim Tobur

Denetçiler Kurulu

Bülent Çorapçı

Çetin Hacaloğlu

Tavit Köletavitoğlu

2009 FAALİYET RAPORU

PROGRAM ÇALIŞMALARI

DEMOKRATİKLEŞME PROGRAMI

A. ALGILAR VE ZİHNİYET YAPILARI - YARGI

A.1. Basın Duyurusu (Yayın): *Demokratikleşme Sürecinde Hâkimler ve Savcılar ve Demokratikleşme Sürecinde Toplumun Yargı Algısı, 12 Mayıs 2009 Salı*

Demokratikleşme Programı (DP) 2007'den bu yana, "Algılar ve Zihniyet Yapıları" başlıklı proje çerçevesinde yargı kurumuna ilişkin kapsamlı bir araştırma dizisi yürütmektedir. **12 Mayıs 2009 Salı günü**, bu proje kapsamında gerçekleştirilen ilk iki araştırmanın kitaplarının kamuoyuna tanıtıldığı bir basın toplantısı düzenlenmiştir.

Panelde tanıtılan ilk kitap olan "*Adalet Biraz Es Geçiliyor...": Demokratikleşme Sürecinde Hâkimler ve Savcılar*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden Mithat Sancar ile Eylem Ümit Atılğan tarafından hazırlandı. Bu ilk çalışma, hâkim ve savcıların zihniyetine, onların devlet, adalet ve hak kavramları ile Avrupa Birliği, demokratikleşme süreci ve reformlara nasıl yaklaştıklarına ışık tutmaya çalışıyor ve yargı bağımsızlığı, yargının tarafsızlığı ve yargıda devletçilik gibi konular etrafında süregelen tartışmalara ilişkin bakış açılarını sergiliyor. İkinci kitap ise, Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü'nden Suavi Aydın ile Mithat Sancar tarafından kaleme alınan "*Biraz adil, biraz değil...": Demokratikleşme Sürecinde Toplumun Yargı Algısı*. Kitap, yargı bağımsızlığının önündeki engeller, mahkemelerin adilliği, adalet sistemi dışında hak arayışı gibi farklı konular üzerinden yurttaşların hukuk sistemi ve yargısal işleyişe ilişkin algı ve bakış açılarını inceliyor.

A.2. Yargı Reformu Siyasa Raporları

TESEV 2009 yılında, geçtiğimiz yıllarda yargı kurumu üzerine ürettiği istisnai bilgi ve araştırmaları siyasa önerileri haline dönüştürmeyi ve tanıtmayı hedeflemiştir. Bu hedefe hizmetle, TESEV Türkiye'nin önde gelen anayasa hukuku ve uluslararası hukuk uzmanlarından oluşan bir danışma kurulu oluşturdu. Bilkent Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ergun Özbudun, Bilgi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Serap Yazıcı, Prof. Dr. Turgut Tarhanlı ve Seda Kalem, Marmara Üniversitesi'nden Prof. Dr. Nihal Saban, Yıldız Teknik Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ozan Erözden ve avukat Meryem Erdal'dan oluşan Yargı Danışma Kurulu ilk toplantısını **Eylül 2009'da** gerçekleştirdi. Aralık 2009'da yapılan Yayın Kurulu toplantısında Editörlüğünü Serap Yazıcı'nın üstleneceği siyasa raporunda Adalet Bakanlığı tarafından geliştirilen Yargı Reformu Stratejisi ile Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı'nın eleştirel biçimde analiz edilmesi kararlaştırıldı. Rapor **Şubat 2010'da** hazırlanıp basın toplantısı ile kamuoyuna duyurulacaktır.

B. GÜVENLİK SEKTÖRÜ REFORMU

B.1. Basın Toplantısı ve Panel (Yayın): *Almanak Türkiye 2006–2008: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim - 8 Temmuz 2009*

Prof. Dr. Ahmet İnsel ve Ali Bayramoğlu tarafından derlenen ve Türkiye'deki güvenlik sektörü kurumlarının yapısını, işleyişlerini, çerçeve kurumlarla ilişkilerini ve demokratik gözetimlerini irdeleyen *Almanak Türkiye 2006–2008: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim* adlı rapor **8 Temmuz 2009 tarihinde bir basın/tanıtım toplantısı** ile İstanbul'da Conrad Hotel'de tanıtıldı. Tanıtım toplantısında Etyen Mahçupyan açılış konuşması yaparken Prof. Serap Yazıcı da tartışmacı olarak yer aldı. Panelde raporun editörleri Ahmet İnsel ve Ali Bayramoğlu

Türkiye'nin siyasi sisteminde güvenlik kurumlarının önemli yerine dikkat çekecek konuşmalar yaptılar.

Tanıtım toplantısında dinleyiciler arasında AB-Türkiye Ortak Parlamento Komisyonu Eski Başkanı Joost Lagendijk; Açık Toplum Enstitüsü Fonu'ndan Goran Buldioski; Bilkent Üniversitesi'nden Prof. Ergun Özbudun; Milliyet Gazetesi'nden Hasan Cemal ve Derya Sazak, Yeni Şafak Gazetesi'nden Fehmi Kuru, Sabah Gazetesi'nden Emre Aköz ve Yavuz Baydar, Taraf'tan Neşe Düzel; ve Türkiye görsel ve yazılı basınından pek çok muhabir, ve Le Monde Diplomatique ve Reuters gibi uluslararası basın kurumlarından temsilciler; konsolosluk ve büyükelçilik temsilcileri; akademisyenler; İçişleri Bakanlığı'ndan uzmanlar ve STK temsilcileri vardı.

B.2. Güvenlik Sektörü ve İnsan Hakları Alanında Sivil Kapasite İnşası Projesi

Avrupa Komisyonunun kısmi desteği ile 18 ay boyunca yürütülen bu proje kapsamında Türkiye'de özellikle insan hakları alanında çalışan sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere STK'ların ve güvenlik üzerine haber yapan yazılı ve görsel basın mensuplarının güvenliğe bakışını demokratik değerlere göre yeniden gözden geçirmek ve onların güvenlik sektörünün demokratik gözetimini etkin bir biçimde yapmalarını sağlayacak kapasiteyi oluşturmak için çalıştaylar, araştırma ve yayınlar ve konferanslar ortaya kondu. Bu proje kapsamında aşağıdaki çalışmalar gerçekleştirildi:

B.2.1. Yuvarlak Masa Toplantısı: Güvenlik Sektörü ve Medya Çalışanları

Projenin medya ayağı kapsamında **10 Haziran 2009** tarihinde bir çalıştay düzenlendi. Toplantıda Ali Bayramoğlu, editörlüğünü Ahmet İnel ile birlikte yaptığı Almanak üzerinden projenin faaliyetlerini ve çıktılarını tanıttı; katılımcılar ise güvenlik konulu haber yaparken yaşadıkları sorunları aktardılar.

B.2.2. Yayınlar: Güvenlik Sektörü El Kitapları

Projenin 2007–2009 yıllarındaki çalışmalarını tamamlar nitelikte, sivil aktörlere güvenlik sektörünün demokratik gözetimi kapsamında yol gösterici olmayı hedefleyen iki el kitabı hazırlandı. Yılmaz Ensaroğlu ve Volkan Aytar tarafından kaleme alınan **STK'lar ve Güvenlik Sektörü Gözetimi** adlı çalışmada STK'ların güvenlik sektörünü gözetmek için giriştikleri etki yaratan eylemler üzerine kapsamlı bir tartışma yer alıyor. Ayrıca kitap, demokratik biçimde yürütülen bir güvenlik sektörünün sağlanmasında STK'ların rolünü vurgulayarak, yerel ve küresel ölçekteki STK'ların uygulamalarına değiniyor. İkinci kitap olan **Medya ve Güvenlik Sektörü Gözetimi**'ni ise, Volkan Aytar ve bağımsız araştırmacı gazeteci Ayşe Çavdar derledi. Bu kitabın amacı, güvenlik sektörünü izlemede medyanın rolünü incelemek ve güvenlik sektörü kurumlarıyla medya yöneticilerinin ve medya sahipleriyle medya çalışanlarının arasındaki ilişkilere ışık tutmak. Kitap, dünyadan ve Türkiye'den medya ve gazetecilik örneklerine yer veriyor.

B.2.3. Kapanış Konferansı: "Güvenlik Sektörü ve Sivil Aktörler"

Son olarak, "Güvenlik Sektörü ve Sivil Aktörler" adlı projenin kapanış konferansı **11 Haziran 2009** tarihinde Ankara'da yapıldı. Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, Siyasi İşler ve Basın İlişkileri başında görev yapan Diego Mellado ve Etyen Mahçupyan'ın konuşmaları ile açılan konferansta üç panel düzenlendi.

Ali Bayramoğlu'nun başkanlık ettiği ilk panelde, yasama organlarının güvenlik sektörünün gözetimindeki rolü, Milli Savunma Komisyonu'nun savunma politikaları üretmedeki gücü ve güvenlik sektörü üzerindeki sivil iradeyi kuvvetlendiren veya sınırlandıran yasal düzenlemeler tartışıldı. İlk panelin konuşmacıları arasında Ak Parti Kırıkkale Milletvekili ve Savunma Sanayi Eski Müsteşarı Vahit Erdem; Ak Parti Çankırı Milletvekili ve TBMM Milli Savunma Komisyonu üyesi Nurettin Akman ve İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nden Erhan Koyuncu vardı. Güvenlik sektörünün demokratik gözetiminde STK'ların rolünün tartışıldığı ikinci panelin konuşmacıları arasında ise projenin STK danışmanı Yılmaz Ensaroğlu, İnsan Hakları Ortak Platformu'ndan Feray Salman, Helsinki Yurttaşlar Derneği'nden Özlem Dalkıran, Pakistan Institute for Legislative Development and Transparency (PILDAT)'tan Ahmet Bilal Mehboob ve Galatasaray

Üniversitesi'nden, *Türkiye 2006–2008 Almanagi: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim*'in editörü Ahmet İnsel yer aldı. Medya ve güvenlik sektörünün ilişkilerine yoğunlaşan son panelde, Türkiyeli gazeteciler yurtdışından meslektaşlarıyla deneyimlerini paylaştılar.

B.3. Güvenlik Sektörü Reformu Siyasa Raporları

Türkiye'de demokrasinin yerleşmesi ve hukukun üstünlüğünün temini için güvenlik sektörünün demokratik gözetiminin gerçekleşmesi gerekliliğinin bilinciyle TESEV, 2009 yılında faaliyetlerini siyasa önerileri tasarımı ve tanıtım alanlarında yoğunlaştırmıştır. Bu amaca hizmetle 2009–2010 içinde güvenlik sektörü reformu alanında çalışan öncü akademisyenler ve uygulayıcılar tarafından hazırlanacak iki siyasa raporu hazırlanması planlanmıştır.

B.3.1. Basın Duyurusu (Yayın): Güvenlik Sektörü Siyasa Raporu–1: Türkiye'de Güvenlik Sektörü: Sorular, Sorunlar, Çözümler

Bu serinin ilk yayını olan *Türkiye'de Güvenlik Sektörü: Sorular, Sorunlar, Çözümler* adlı rapor, TESEV'in *Almanak Türkiye 2006–2008* çalışmasının yayın koordinatörü Hale Akay tarafından, aynı çalışmanın editörleri Ali Bayramoğlu ve Ahmet İnsel danışmanlığında yazılmıştır. *Almanak Türkiye 2005* ve *Almanak Türkiye 2006–2008* adlı çalışmalara dayanan bu siyasa raporu, Silahlı Kuvvetler üzerine odaklanarak Türkiye'de güvenlik sektöründeki sorunları tartışmakta ve ele alınan temel sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri ortaya koymaktadır. Rapor, 2000'li yıllarda başlayan ve özellikle Milli Güvenlik Kurulu'nu kapsayan reform sürecinde sivilleşme yönünde önemli hamleler atılmış olsa bile yetersiz kaldığına işaret ediyor. Ayrıca, devlet kurumlarının anti-demokratik biçimde kontrol altında tutulmasına olanak sağlayan 'milli güvenlik' kavramının yeniden tanımlanması ve ordunun özerk idari-kurumsal yapısının denetlenebilir hale gelmesi için gerekli siyasa önerileri içeriyor. Rapor, Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği tarafından **21–22 Kasım 2009** tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen "Türkiye Siyasetinde Ordunun Rolü: Asker-Sivil İlişkileri, Güvenlik Sektörü ve Sivil Denetim" adlı uluslararası konferansta kamuoyuna duyuruldu. Raporun İngilizce çevirisi kısa bir süre içinde yayınlanacaktır.

C. KÜRT SORUNU

C.1. Basın Duyurusu (Yayın): "Zorunlu Göç Mağdurlarına Destek, Hizmet ve Yardım Veren Kişi ve Kuruluşlar için Yol Gösterici Kılavuz"

TESEV'in Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde 1984-1999 yılları arasında yaşanan silahlı çatışmalar sırasında göç etmek zorunda kalan ve sayıları 950.000-1.200.000 arasında olan zorunlu göç mağdurlarına destek, hizmet ve yardım veren kişi ve kuruluşlara yol göstermek amacıyla hazırladığı kılavuzu, Türkçe, Kürtçe ve İngilizce olarak yayımlandı.

TESEV Demokratikleşme Programı'nın 2006-2008 yılları arasında yürüttüğü "Yerinden Edilenlerin Sorunlarını Çözmek: Katılımcı bir Modelden Empatiye Dayalı bir Diyalog Kulturüne" isimli proje kapsamında Etyen Mahçupyan, Dilek Kurban, Pınar Önen Süren ve A. Tamer Aker tarafından hazırlanan kılavuz, avukatlar, sağlıkçılar ve yerinden edilenlere destek sağlayan sivil toplum kuruluşları ve kamu çalışanları için yol gösterici ilkelerden oluşuyor. Kılavuzun sonunda iki ayrı ek bulunuyor. Birinci ek metin, yerinden edilmiş kişilerin devletten talep edebileceği eğitim, sağlık, yoksulluk ve tarım alanındaki sosyal yardımların ve zorunlu göç mağdurlarına özel haklar tanıyan yasa ve politikaların içeriğine ve başvuru yollarına dair temel bilgiler içeriyor. İkinci ekte ise, ihtiyaç duyulması halinde, bu hizmet, yasa ve politikalar konusunda yetkin ve yetkili kişi ve kurumların irtibat bilgileri yer alıyor.

C.2. Van Eylem Planı Basın Toplantısı ve Rapor Tanıtımı

TESEV, *Türkiye'de Yerinden Edilme Sorununa Kalıcı bir Çözüm Mümkün mü? Van Eylem Planı'nın Değerlendirmesi* başlıklı yeni raporunu, **26 Mayıs 2009** tarihinde Bilgi Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği basın toplantısı ve panelle kamuoyuna duyurdu.

Rapor, Van Valiliği'nin Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) teknik desteği ile hazırlayıp uygulamaya koyduğu, Van'da yaşayan zorunlu göç mağdurlarının içinde bulunduğu koşulların iyileştirilmesine dönük eylem planının bir değerlendirmesini içermektedir. "Van İli Yerinden Olmuş Kişiler Hizmet Sunumuna Dair Eylem Planı" başlıklı bu belge, "ülke içinde yerinden edilmiş kişiler" olarak da bilinen ve büyük çoğunluğu Kürt olan zorunlu göç mağdurlarının entegrasyonu, yeniden yerleşmesi ve geriye dönüşü sırasında verilecek hizmetlerin temel ilkelerini özetlemektedir. Sosyolog Deniz Yüksek (Koç Üniversitesi) ile hukukçu Dilek Kurban (TESEV) tarafından kaleme alınan raporda, UNDP ile Van Valiliği'nin Eylem Planı'nın kaleme alınması sırasında yapmış oldukları hazırlık çalışmasının, Eylem Planı'nın içeriğinin ve halen devam etmekte olan uygulama aşamasının bir değerlendirmesi yapılmaktadır.

C.3. Konferans: "Türkiye'de Zorunlu Göç: Hükümet Politikaları"

TESEV, 27 Haziran 2009'da **Van Ticaret ve Sanayi Odası**'nda gerçekleştirdiği ve gün boyu süren konferansta, zorunlu göçle ilgili çalışan yerel, ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütleri temsilcilerini, Hükümetin zorunlu göçe ilişkin hazırladığı projeleri yürüten yerel ve mülki amirleri ve akademisyenleri bir araya getirdi. Van Belediye Başkanı Bekir Dağ, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Temsilcisi Ulrika Richardson-Golinski, Van Vali Vekili Ömer Özcan, Brookings-Bern Yerinden Edilme Projesinin eş koordinatörü Elizabeth Ferris ve Hükümetin zorunlu göçle ilgili hazırladığı projelerin genel koordinasyonluğunu yürüten İller İdaresi Genel Müdürlüğü temsilcisi Yılmaz Doruk'un da birer konuşma yaptığı konferansta, Hükümetin bundan sonraki süreçte yerinden edilenlerin problemlerini gidermeye yönelik izleyeceği politikaları hazırlarken dikkate alması gereken konular; zorunlu göçün sosyal, ekonomik ve siyasi boyutlarıyla birlikte Türkiye'de izlediği özgül patika; ve tüm bu süreçte toplumsal katılımı ve sivil gözetimi artırmak adına sivil toplum örgütlerinin yapması gerekenler tartışıldı. Konferansa yerel gazetelerde ve Van'ın yerel televizyon kanallarında geniş yer verildi. Ulusal gazete ve televizyon kanallarında da konferansı konu alan haberler yapıldı.

C.4. Sessizlik Bulutunu Dağıtmak: Yerinden Edilmişlik Hikâyeleri Üzerinden Barışçıl Bir Ulusal Diyalog Yaratmaya Doğru"

Hükümetin yerinden edilme sorununa karşı geliştirdiği çözümlerden biri 2004 yılında kabul edilen "Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun" (Tazminat Kanunu) olmuştur. Tazminat Kanunu, içerikte ve uygulamadaki önemli eksikliklere rağmen, devletle Kürt vatandaşlar ve özellikle yerinden edilmiş kişiler arasındaki ilişkinin normalleşmesi yolunda ciddi bir adımdır. Bu bağlamda TESEV Tazminat Kanunu'nu Kürtlerin devletle ilişkilerinin tarihi ve güncel durumuna ışık tutmak ve yerinden edilmiş kişilerin zihinlerindeki devlet algısının devletin vatandaşlık politikaları nedeniyle ne derecede değiştiğini anlamak ve son olarak devletin kendi vatandaşlarını ne şekilde algıladığını ortaya koymak amacıyla incelemektedir. Bu projenin öncelikle ulaşmayı hedeflediği grup, yerel ve ulusal basın mensuplarıdır ve proje basın mensuplarına Kürt Sorunu hakkında etkin bir şekilde haber yapabilmeleri ve konuya ilişkin daha kapsayıcı ve geniş kitlelere ulaşan diyalog oluşturmaları için gereken bilgi ve içeriği sağlayacaktır. Projenin Van'da saha çalışması ve İstanbul ve İzmir'de medya eğitim çalıştaylarından oluşan birbirine bağlı iki ayağı vardır.

C.4.1. Van Saha Çalışması

Saha çalışmasının ilk bölümü **2009 Haziran'da** TESEV' den hukukçu Dilek Kurban ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nden sosyolog Mesut Yeğen tarafından gerçekleştirilmiştir. Yerinden edilmiş insanların kapsamında devletin gözündeki 'ayrıcalıklı' olduğu iddia edilen konuları sebebiyle bu topluluğun içinde farklılaşmış olan, eski köy korucularını da içeren 20 kişiyle görüşme yapılmıştır. Tazminat Kanunu kapsamında kurulmuş zarar tespit komisyonları üyesi kamu görevlileriyle odak grupları oluşturulmuştur. Araştırmacılar ayrıca, iki komisyonun da başkanlığını üstlenen ve Van'da yerinden edilmiş insanlarla ilgili hükümet projelerinin koordinasyonundan sorumlu olan vali yardımcısıyla da bir görüşme yapmışlardır. Proje

tarafından başka bir grup bilgi kaynağı olarak öngörülmemeyen, ancak Tazminat Kanunu'nun uygulanması konusunda yerinden edilmiş insanlarla devlet arasında ana aracı konumunda bulunan avukatlarla da görüşmeler yapılmıştır.

C.5. Kürt Sorununa Çözüm İçin Gereken Hukuki Düzenlemeler: Hükümete Öneriler

Raporun hazırlanma sürecinde TESEV, Kürt sorununda önde gelen insan hakları savunucuları olarak da bilinen, Dicle Üniversitesi hukuk fakültesi öğretim görevlileri ve avukatların katılımıyla 26 Eylül 2009'da Diyarbakır Barolar Birliği'nde kapalı bir yuvarlak masa toplantısı düzenlemiştir. Toplantı, mevcut anayasanın Kürt Sorunu üzerinde doğrudan etki eden sorunlu alanlarının sınırlarını çizmek ve anayasal bir değişiklikten bağımsız olarak gerçekleşmesi gereken yasal reformlarla geniş kapsamlı bir anayasal reform gerektiren yasal değişiklikleri ayırt etmek bakımından önemli ölçüde verimli olmuştur. Toplantı sırasında ve sonrasında, katılımcılar yazarlara, nihai raporu temellendirmeye yardımcı olacak çeşitli davaları ve mahkeme kararlarını sağlamıştır. Diyarbakır toplantısındaki tartışmalara dayanılarak yazılacak raporun son taslağı, geribildirim almak amacıyla; Kürt STK ları, yerel yönetim, siyasi parti temsilcileri, kanaat önderleri ve uzmanları da içinde bulunduran geniş bir çevreye ulaştırılacaktır.

C.6. "Kürt Sorununa Sivil Çözüm Arayışları"

TESEV, Aralık 2008'de yayımladığı *Kürt Sorununun Çözümüne Dair Bir Yol Haritası: Bölgeden Hükümete Öneriler* başlıklı raporda dile getirilen talep ve önerilerin Türkiye'nin diğer bölgelerinde nasıl karşılandığını anlamak ve Kürt Sorunu ile ilgili genel olarak toplumun nabzını tutmak amacıyla çeşitli Anadolu kentlerinde bir dizi kapalı toplantı düzenlemektedir. TESEV'in düzenlediği bu kapalı toplantılarda dile getirilen noktalar hazırlanacak bir rapor halinde kamuoyuyla paylaşılacaktır.

C.6.1. İzmir Yuvarlak masa toplantısı, 07 Mart 2009

Bu toplantıların ilki İzmir'de gerçekleştirilmiştir. Çeşitli sivil toplum temsilcilerinin katıldığı bu yuvarlak masa toplantısında TESEV'in Kürt Sorunu raporu derinlemesine tartışılmıştır. Katılımcılar, raporun Türkiye'de güncel siyaset açısından büyük bir boşluğu doldurduğunu teslim ederken, raporun yalnızca Türkiye'nin doğusunda ve güney doğusunda yaşayan Kürtlerin sorun ve talepleriyle sınırlı olmasını eleştirmiştir. Bu doğrultuda raporun, Batı metropollerine zorunlu göç ile gelmiş Kürtlerin ayrımcılık, linç ve taciz gibi kendine has sorunlarını da kapsayacak şekilde genişletilmesi önerilmiştir.

C.6.2. Mersin yuvarlak masa toplantısı, 09 Mayıs 2009

Toplantıların bir sonraki adresi Mersin olmuştur. Toplantıya DTP, MHP ve LDP parti temsilcileri, *Eğitim-Sen* ve *KESK* gibi sendikalardan temsilciler, Mersin Barosu avukatları, yerel yönetim temsilcileri ve yerel STK temsilcileri katılmıştır.

C.6.3. Ankara yuvarlak masa toplantısı, 14 Mayıs 2009

TESEV DP, Kürt Sorununa sivil çözüm arayışlarının nihai muhatabı olan siyasetçileri hedefleyen bir kapalı toplantıyı da Ankara'da gerçekleştirmiştir. Toplantıda akademisyenler, sivil toplum örgütleri temsilcileri, milletvekilleri ve bazı bürokratlar da yer almıştır.

C.6.4. İzmir yuvarlak masa toplantısı, 14 Kasım 2009

Bu toplantılar serisinin sonundan önceki toplantısı İzmir'de gerçekleştirilmiştir. İlk İzmir toplantısından farklı olarak, bu toplantı bölgesel çapta düzenlenmiştir. Ege Bölgesi'nin çeşitli illerinden sivil toplum örgütü temsilcileri, yerel yönetim yetkilileri, meslek örgütü temsilcileri, medya mensupları, kanaat önderleri ve uzmanların yer aldığı toplantıda şu üç konu tartışılmıştır: (1) Yukarıda sözü edilen TESEV raporunda yer alan ve Kürt toplumunun taleplerini yansıtan öneriler; (2) Kürt Sorunu'na dair güncel siyasi ve toplumsal gelişmeler ve

özellikle hükümetin demokratik açılımı; (3) tüm bu gelişmeler bağlamında Ege Bölgesi'nin konumu.

D. DİN-DEVLET-TOPLUM İLİŞKİLERİ

D.1. Genç, Şehirli, Örtünen Kadın ve İş Yaşamı

TESEV DP, çalıştığı beş proje alanından biri olan Din-Devlet-Toplum Projesi kapsamında 2010 yılında yeni bir araştırma projesine başlayacaktır. Bu projede amaçlanan Türkiye'deki ekonomik ve toplumsal dönüşümde görünür hale gelen ve son dönemde sıklıkla 'İslami burjuvazi' diye tabir edilen şehirli, muhafazakâr orta sınıfın içinden bir kesimin, yani örtünen, genç ve çalışan kadınların, iş ve aile yaşantılarını toplumsal cinsiyet odaklı bir bakış açısıyla anlamaya çalışmaktır. Projede bir yandan 'İslami özel sektör' olarak ifade edilebilecek çeşitli iş alanlarında değişik görevlerde çalışan başörtülü kadınların Türkiye'de kadınlara yönelik sosyal ve ekonomik politikaların neresinde durduklarını, diğer yandan da kamuda çalışan ya da çalışmış başörtülü kadınların deneyimlerini ortaya koymak hedeflenmektedir. Ayrıca, başörtülü şehirli kadınların çalışma yaşantılarının belirli türde işlere ve işletmelere sıkışmış olmasının onların aile, çalışma arkadaşları, toplum ve devlet ile ilişkilerindeki izdüşümlerine bakılması umulmaktadır. Metodolojik olarak derinlemesine mülakatlar yoluyla yapılacak olan niteliksel saha çalışması ile odak grup toplantılarından oluşacak olan bu çalışmanın sonucunda, araştırma bulgularını içeren bir rapor yayımlanacaktır.

D.1.1. Proje Hazırlık Çalıştayı, 11 Kasım 2009, Çarşamba

Projeye başlamadan önce araştırmanın olası soruları ve sorunlarını değerlendirmek üzere, 11 Kasım 2009'da bir hazırlık çalıştayı düzenlenmiştir. Londra Üniversitesi Doğu ve Afrika Çalışmaları'ndan (SOAS) Deniz Kandiyoti'nin rehberliğinde düzenlenen bu çalıştayda Ayşe Buğra, Gülay Toksöz, Şemsa Özar ve Dilek Cindoğlu ile bir araya gelen TESEV proje ekibi ile kadınların istihdamı üzerine çalışan bir grup feminist akademisyen araştırmanın konusu, metodolojisi ve yöntemi üzerine görüşlerini birbirleriyle paylaşmıştır.

D.1.2. Proje Hazırlık Çalıştayı, 8 Aralık 2009, Salı, Ankara

İkinci proje hazırlık çalıştayı ise 8 Aralık 2009 tarihinde Ankara'da düzenlenmiştir. Başkent Kadın Platformu, AK-DER, Bilkent Üniversitesi ve ODTÜ'den aktivist ve akademisyen katılımcılar eşliğinde düzenlenen çalıştayda, projenin içeriği, yöntemi, derinlemesine mülakatlar ve odak gruplarda sorulabilecek sorular, görüşülebilecek kişilerin niteliği ve kamudan men edilen kadınların deneyimleri konuşulmuştur.

E. AZINLIK HAKLARI VE ANAYASAL VATANDAŞLIK

E.1. 'vatandaşlık' halleri: gösterim serisi

Azınlık Hakları ve Anayasal Vatandaşlık Projesi kapsamında hazırlanan "vatandaşlık' halleri" isimli belgesel Türkiye'deki Gayrimüslim vakıfların mülkiyet sorununu ele almaktadır. SUFilm tarafından hazırlanmış olan bu belgesel, 1950'lerin sonlarından bu yana gayri hukuki uygulamalar ile mazbataya alınan ve/veya mülkleri elinden alınan cemaat vakıflarının ayakta kalma mücadelesini ve bu mücadelenin Türkiye'nin Gayrimüslim vatandaşlarının gündelik hayatları açısından taşıdığı anlamı göstermeyi hedeflemektedir. Yapımcılığını ve yönetmenliğini Şehbal Şenyurt'un, kurgusunu Bülent Arınlı'nın üstlendiği belgesel, cemaat vakıflarının tapulu mülklerinin ellerinden alınmasına yönelik hukuk dışı bürokratik uygulamalar ile ayırıcı mahkeme kararlarını, Türkiye'nin yakın geçmişinde Gayrimüslim vatandaşlara yönelik diğer ayırıcı politika ve yasalar bağlamında ele alarak, tarihsel sürekliliğe sahip bu devlet politikasının içine oturtuyor.

E.1.1. 'vatandaşlık' halleri: Panel ve Belgesel Gösterimleri

09 Ocak 2009, İstanbul 'vatandaşlık' halleri adlı belgesel film, Koç Üniversitesi'nde düzenlenen "Vatandaşlık Halleri: Türkiye'de Azınlık Vakıfları" başlıklı toplantı kapsamında

gösterildi. Gösterimin ardından gerçekleşen panele Marc Bloch Üniversitesi'nden Samim Akgönül ve TESEV'den Dilek Kurban konuşmacı olarak katıldılar.

24 Ocak 2009, Çanakkale TESEV, İnsanca Yaşam Derneği'nin işbirliğiyle Çanakkale'de "Vatandaşlığı Yeniden İnşa Ederken: Türkiye'de Gayrimüslim Vakıflar" başlıklı bir panel ve film gösterimi düzenledi. TESEV Demokratikleşme Programı Yöneticisi Dilek Kurban ile Program Direktörü Etyen Mahçupyan'ın konuşmacı olarak katıldığı panelin ardından bir TESEV projesi olan '*vatandaşlık*' halleri belgesel filmi gösterildi.

5 Şubat 2009, İstanbul Belgesel Sinemacılar Birliği'nin katkılarıyla Osmanlı Bankası Müzesi'nde yapılan gösterimin ardından, Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Füsun Üstel, "Unutmak, Hatırlamak, Konuşmak" konulu bir konuşma yaptı.

17 Mart 2009, İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi Küresel İncelemeler Merkezi'nin (KİM) Bahar Programı kapsamında düzenlenen gösterimin öncesinde Yıldız Teknik Üniversitesi öğretim üyesi Elçin Macar "Cemaat Vakıflarının Sorunları" başlıklı bir konuşma yapmıştır.

'vatandaşlık' halleri: Festival Gösterimleri Belgesel, Uluslararası Gezici Filmmor Kadın filmleri Festivali kapsamında 21 Mart 2009'da Manisa'da, 5 Nisan 2009'da Urfa'da ve 11 Nisan 2009'da Trabzon'da gösterilmiştir. Belgesel 7-14 Mayıs tarihleri arasında Ankara'da gerçekleşen Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali kapsamında gösterilmiştir.

9 Mayıs 2009, Mersin Akdeniz Belediyesi'nde gerçekleşen gösterimin ardından şair ve yazar Roni Margulies'in katıldığı bir söyleşi gerçekleştirildi.

20 Mayıs 2009, Eskişehir Belgeselin Eskişehir gösterimi, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) ve Eskişehir Odunpazarı Belediyesi'nin desteklediği Eskişehir Sivil Yerel Oluşumu'nun katkılarıyla gerçekleştirildi. Gösterimde Deneyimsel Eğitim Merkezi ve Eğitim Hakları Derneği gibi eğitim örgütlerinden katılım oldukça yüksekti. Gösterimin ardından düzenlenen söyleşinin konuğu filmin yapımcısı ve yönetmeni olan Şehbal Şenyurt izleyicilerin sorularını yanıtladı.

21 Mayıs 2009, Antakya Antakya Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı'na ait olan bir taşınmazda gerçekleşen gösterim, Antakya Kent Akademisi'nin desteğiyle gerçekleştirildi. Gösterime katılan Ermeni, Rum, Alevi ve Arap cemaatlerden katılımcılar, gösterimin ardından filmin yönetmeni ve yapımcısı Şehbal Şenyurt'un katıldığı söyleşide Antakya'daki güncel sorunları tartışma fırsatı buldular.

17 Ekim 2009, Diyarbakır Diyarbakır Sanat Merkezi'nde gerçekleştirilen gösterim sonrasında '*vatandaşlık*' halleri belgeselinin yapımcılığını ve yönetmenliğini üstlenen **Şehbal Şenyurt**, Diyarbakırlı yazar **Şeyhmus Diken** ve Diyarbakır Surp Giragos Kilisesi Vakfı Başkanı **Vartkes Ergün Ayık**'ın katıldığı bir söyleşi gerçekleştirildi. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerinin ve öğretim görevlilerinin yoğun ilgi gösterdiği belgesel gösteriminin katılımcıları arasında Süryani Keldani Meryem Ana Kilisesi Papazı Yusuf Akbulut, Diyarbakır Tanıtma, Kültür ve Yardımlaşma Vakfı Başkanı Erhan Akalınlar'ın yanı sıra Diyarbakır Ermeni ve Süryani cemaatleri mensupları, İnsan Hakları Derneği ve KAMER dâhil olmak üzere çeşitli sivil toplum kuruluşlarının temsilciler de bulunmaktaydı.

6 Kasım 2009, Kars Belgeselin Kars'ta gerçekleşen gösterimi sonrasında, TESEV Demokratikleşme Programı Yöneticisi Dilek Kurban'ın katıldığı bir söyleşi düzenlendi.

24 Aralık 2009, Ankara Katılımcıların üniversite öğrencileri olduğu belgesel gösterim sonrasında belgeselin yönetmeni Şehbal Şenyurt'un da katıldığı bir söyleşi gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin Şenyurt'a belgeselin yanı sıra Türkiye'de azınlık politikaları ve bunların tarihsel arka planı hakkında sorular sorduğu gösterim ve tartışma, hem öğrencilerin bakış açısını geliştirmesi hem de belgeselin farklı gruplara ulaşabilmesi açısından gösterim son derece verimli geçmiştir.

E.2. İstanbul'un Gayrimüslim mahallerinde sokak isimlerinin değiştirilmesi

İstanbul'un Gayrimüslim Mahallerinde Sokak İsimlerinin Değiştirilmesi: Çoğunluk-Azınlık İlişkilerinde Algılar ve Politikalar, Türk devletinin on yıllar boyunca uygulamış olduğu yerleşim

yerleri adlarını azınlık dillerinden Türk diline, genellikle de milliyetçi çağrışımları olan isimlere çevirme politikasına ışık tutmak amacıyla planlanmıştır. Projenin ana ürünü, proje araştırmacıları Ermeni-Türk haftalık gazetesi Agos' tan Aris Nalçı ve Londra'nın Queen Mary Üniversitesi'nden Ceren Zeynep Ak'ın bulgularını yansıtacak olan 30-40 sayfalık rapordur. Araştırmacılar, İstanbul'un üç bölgesinde - Fatih, Beyoğlu, Şişli- sokak isimlendirilmesi tarihindeki dönüm noktalarına bakmışlardır. Arşiv araştırması ve saha çalışması 2009 yılının Eylül ayı sonunda tamamlanmıştır. Saha çalışması sırasında araştırmacılar, sokak isimlerinin değiştiği bölgeler ve semtleri bulmakta kendilerine yol gösteren İstanbul'daki çeşitli Ermeni ve Türk cemaatlerinin önde gelen isimleriyle görüşmüşlerdir. Bu görüşmelerle yönlendirilen arşiv araştırması, 1923'ten beri değişen sokak isimlerindeki dönüm noktaları ve şablonu ortaya koymuştur. Rapor 2010 yılında yayımlanacak, ve kamuoyuna sunulacaktır.

F. TANITIM FAALİYETLERİ

F.1. "Değişen Türkiye'de Devlet ve Milliyetçilik", Panel, 30 Nisan 2009, Kayseri

TESEV'in Algılar ve Zihniyet yapıları proje alanında yayımladığı Suavi Aydın'ın "Amacımız Devletin Bekası" ve Ferhat Kentel, Meltem Ahıska ve Fırat Genç'in "Milletin Bölünmez Bütünlüğü: Demokratikleşme Sürecinde Parçalayan Milliyetçilik(ler)" adlı çalışmalarını tartışmak üzere Kayseri'de Etyen Mahçupyan'ın moderatörlüğünde bir panel düzenlenmiştir. Kayseri Sanayi Odası'nın ev sahipliği yaptığı ve Oda Başkanı Mustafa Boydak ve TESEV Yönetim Kurulu Başkanı Can Paker'in açılış konuşmaları ile başlayan panelde Suavi Aydın ve Ferhat Kentel devlet algısının son 10 yılda uğradığı dönüşümü ve milliyetçiliğin bu dönüşümdeki rolünü anlatan sunumlar yaptılar.

F.2. Venedik Komisyonu Siyasi Partilerin Kapatılmasına İlişkin Rapor, Tartışma Toplantısı, 7 Mayıs 2009, İstanbul

TESEV'in Ergün Özbudun'un önerisi ile Türkçe'ye çevirisini gerçekleştirip yayınladığı ve tartışmaya açtığı Venedik Komisyonu'nun siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin hukuki görüşlerini içeren raporların ikincisi olan *Türkiye'de Siyasi Partilerin Yasaklanmasına İlişkin Anayasal ve Yasal Hükümlere Dair Görüş* adlı belge İstanbul'da basın mensupları eşliğinde düzenlenen kapalı toplantıda tartışılmıştır.

F.3. "Türkiye'de Yargıya Bakış: Hâkimlerin, Savcılarının ve Toplumun Algıları", Panel, 20 Mayıs 2009, Eskişehir

Mithat Sancar'ın Eylem Ümit ile birlikte yazdığı "*Adalet Biraz Es Geçiliyor...": Demokratikleşme Sürecinde Hâkimler ve Savcılar*" ve Suavi Aydın ile birlikte yazdığı "*Biraz Adil, Biraz Değil...": Demokratikleşme Sürecinde Toplumun Yargı Algısı*", adlı yayınlarının bulguları Eskişehir'de düzenlenen bir panelde tartışmaya açıldı. Can Paker'in açılış konuşması ile başlayan panelde Mithat Sancar çalışmasını tanıttı ve ev sahibi Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden Uğur Kara yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve devletçiliği üzerine bir tebliğ sundu. Toplantıya basın, akademi ve sivil toplumdan katılım oldu.

F.4. "Anayasal Süreç ve Demokratikleşme", Panel, 23 Mayıs 2009, Antakya

TESEV'in Güvenlik Sektörü Reformu projeleri kapsamında yayımladığı *Almanak 2006-2008: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim* adlı raporun editörlerinden Ali Bayramoğlu'nun Türkiye'de sivil-asker ilişkileri alanında demokratikleşmenin önünde duran anayasal ve yasal engellerin tartışıldığı bir panel düzenlenmiştir. Antakya'da Hatay Barosu ve Antakya Sanayi ve Ticaret Odası'nın desteği ile düzenlenen panele Dilek Kurban moderatör olarak ve Baro temsilcileri, yerel basın ve STK temsilcileri ve akademisyenler de dinleyici olarak katılmıştır.

F.5. "Türkiye'de Ermeniler: Cemaat-Birey-Yurttaş", Basın Tanıtımı, 9 Ekim 2009, İstanbul

Açılış konuşmasını TESEV Demokratikleşme Programı Direktörü Etyen Mahçupyan'ın yaptığı İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları'ndan çıkan *Türkiye'de Ermeniler: Cemaat-Birey-Yurttaş* kitabının basına ve kamuoyuna tanıtımında kitabın yazarları **Günay Göksu Özdoğan, Füsun Üstel, Karın Karakaşlı** ve **Ferhat Kentel** yaptıkları konuşmalarda kitabın farklı bölümleri üzerinde durdular. Sonrasında gerçekleştirilen soru-cevap bölümüyle katılımcıların kitap hakkında merak ettikleri soruların yanıtlanması amaçlandı. Ermeni, Musevi ve Keldani cemaatlerinin temsilcilerinin yanı sıra basın da tanıtıma büyük ilgi gösterdi.

F.6. "Türkiye'de Güvenliğe Bakış", Panel ve Tartışma Toplantısı, 28 Ekim 2009, Gaziantep

Moderatörlüğünü Etyen Mahçupyan'ın üstlendiği panelde konuşmacılar, *Almanak 2006-2008: Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim* adlı yayında makalesi bulunan araştırmacı-yazar **Zeynep Şarlak** ve *Referans* ve *Radikal* gazetelerinde köşesi bulunan gazeteci **Cengiz Çandar**, Türkiye'de güvenlik sektörü kurumlarının sivil ve demokratik gözetimi çerçevesinde Türkiye'de son dönemde yaşanan gelişmeleri değerlendirdiler.

Panele Gaziantep'teki sivil toplum kuruluşları, karar alıcılar, güvenlik kurumlarının temsilcileri, üniversite öğrencileri ve öğretim görevlileri ve yerel basın mensupları dinleyici olarak katıldı. Gaziantep Emniyet Müdürü Halil Yılmaz, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nden bazı yetkililer, Gaziantep Üniversitesi'nden öğretim üyeleri, İnsan Hakları Derneği Gaziantep Şubesi'nden bazı temsilciler, MAZLUM-DER temsilcileri, KA-MER temsilcileri, Tüm İşadamları ve Sanayiciler Derneği'nden temsilciler ve Antep'teki yerel basın kuruluşlarından gazeteciler ve muhabirler toplantıya katıldılar.

F.7. Kapalı Toplantı: "Demokratikleşme Sürecinde Yargıya Bakış: Sorunlar ve Çözüm Önerileri" - 26 Aralık 2009

TESEV, 26 Aralık 2009 Cumartesi günü, Ankara Dedeman Otel'de basına kapalı olarak "Demokratikleşme Sürecinde Yargıya Bakış: Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı bir yuvarlak masa toplantısı düzenledi. Toplantının ilk bölümünde, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden Prof. Dr. Mithat Sancar TESEV'in "Yargı Kurumuna İlişkin Algı ve Zihniyet Kalıpları" başlıklı projesi çerçevesinde hazırlanan "*Adalet Biraz Es Geçiliyor...*": *Demokratikleşme Sürecinde Hâkimler ve Savcılar* ve "*Biraz Adil, Biraz Değil...*": *Demokratikleşme Sürecinde Toplumun Yargı Algısı* adlı iki yayının bulgularını sundu ve tartışmaya açtı. Toplantının ikinci kısmında ise, aralarında YARSAV başkanı ve üyeleri ile Yargıtay ve Danıştay üyelerinin de olduğu hâkimler, savcılar, avukatlar, baro mensupları ve akademisyenlerden oluşan katılımcılar yargı kurumuna ilişkin güncel tartışmalar ışığında, yargıya ait sorunları ve çözüm önerilerini tartıştılar. Toplantı Türkiye'de yargı sisteminin reformu ve anayasal reform sürecinin devamı için var olan engelleri ve fırsatları ortaya koymuştur. Tartışmalar verimli geçmiş ve Türkiye'deki yargı bürokrasisi içindeki değişik aktörlerin ve fikirlerin aynı ortamda tartışılmasına imkân sağlamıştır.

DIŞ POLİTİKA PROGRAMI

A. AVRUPA BİRLİĞİ

Avrupa Birliği Ortak Dış ve Güvenlik Politikası: Türkiye Nereye Ait?, Mart 2009

TESEV Dış Politika Programı Mart 2009 tarihinde "How Common is the Common Foreign and Security Policy of the European Union? Where does Turkey fit in?" başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Avusturya Dış Politika Enstitüsü'nden (OIIP) Paul Luif ve TESEV'den Sabiha Senyücel Gündoğar ve Ceren Zeynep Ak tarafından kaleme alınan rapor Eylül 2009 tarihinde "Avrupa Birliği Ortak Dış ve Güvenlik Politikası: Türkiye Nereye Ait?" başlığıyla Türkçe'ye çevrilmiştir.

Yayının amacı Türkiye ve AB ülkeleri arasındaki dış politika yönelimlerinin birleştiği ve ayrıştığı alanları saptamak; bir başka deyişle Avrupa Birliği Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın temelini oluşturan dış politika konuları düşünüldüğünde Türkiye ve AB'nin ne ölçüde uyduğuna bakmaktır. Türkiye-AB ilişkilerinin güncel durumuna odaklanan yayınlardan farklı olarak bu rapor geçmişte alınan dış politika kararlarındaki bazı yönelimleri niceliksel bir araştırma yöntemi ile incelemektedir. Araştırmada Türkiye ve AB üye ülkelerinin geçmişteki eğilimleri mercek altına alınmış ve genel kanının aksine sanılandan daha çok alanda örtüşükleri görülmüştür.

Heybeliada Ruhban Okulu'nun Geleceği Üzerine Tartışma Ve Öneriler, 6 Mayıs 2009, Heybeliada

TESEV tarafından ilk olarak 2005 yılında yayımlanan, Mehmet Ali Gökaçtı ve Elçin Macar'ın kaleme aldığı "Heybeliada Ruhban Okulu'nun Geleceği Üzerine Tartışma ve Öneriler" isimli raporun Mayıs 2009 tarihinde ikinci basımı yapılmıştır. İkinci basımın yapılmasının ardından konunun tekrar tartışmaya açılmasına katkıda bulunmak amacıyla 6 Mayıs 2009 tarihinde geniş katılımlı bir panel düzenlenmiştir.

Panelde açılış konuşmasını gerçekleştiren TESEV Dış Politika Programı Danışmanı Mensur Akgün, 1971 yılından beri kapalı olan Ruhban Okulu'nun kapalı olmasının hukuki ve siyasi boyutunun ayrı ayrı tartışılması gerektiğini belirtmiştir. Toplantıya kitabın yazarlarından Elçin Macar ve Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim görevlisi Akif Emre Öktem konuşmacı olarak katılırken, panelin oturma başkanlığını emekli Büyükelçi Sönmez Köksal yapmıştır.

İsveç Dönem Başkanlığı'nda Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri, 27 Mayıs 2009, Lund

TESEV, 27 Mayıs 2009 Çarşamba günü, Lund Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi işbirliği ile "İsveç Dönem Başkanlığı'nda Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri" isimli uluslararası bir çalıştay düzenlemiştir.

Toplantıda Türkiye-İsveç-Avrupa Birliği ilişkileri ve 1 Temmuz 2009 itibariyle başlamış olan İsveç Avrupa Birliği Dönem Başkanlığı'nın Türkiye'nin üyelik sürecine yönelik muhtemel etkileri her boyutuyla ele alınmıştır. Toplantıda ayrıca İstanbul İsveç Eski Başkonsolosu Büyükelçi Ingmar Karlsson tarafından kaleme alınan "Turkey in Europe but not of Europe?" isimli rapor da sunulmuştur. Rapor Türkiye'nin AB üyeliğine destek verenler ve karşı çıkanlar tarafından öne sürülen argümanları sunmakta ve Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğini ve üyelik müzakerelerinde ortaya çıkabilecek olası senaryoları analiz etmektedir. Yazar Ingmar Karlsson raporda özellikle Türkiye'nin üyeliğine karşı çıkan ülkeler tarafından öne sürülen imtiyazlı ortaklık ya da buna benzer diğer tasarımlara karşı çıkmaktadır.

Toplantıya Türkiye, İsveç ve diğer Avrupa Birliği ülkelerinden gazeteci, bürokrat, akademisyen ve sivil toplum temsilcilerinin yanı sıra İsveç Dışişleri Bakanlığı'ndan temsilciler de katılmıştır.

Toplantıda ele alınan konular sırasıyla; Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecinde geline son durum ve yaşanan son gelişmeler, Kıbrıs sorununda çözüm arayışlarının bu sürece olan etkisi, Türkiye-İsveç-Avrupa Birliği arasında işbirliğine yönelik alanlar, enerji konusunda yaşanan gelişmeler, Türkiye-Ermenistan normalleşme sürecinin Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerine olan etkisi ve son olarak İsveç Dönem Başkanlığı sırasında ele alınacak sorunlu alanlar olmuştur.

Medya Diyalogu: Türkiye ve Fransa, 1–2 Ekim 2009, İstanbul

"Fransa-Türkiye Medya Diyalogu" başlıklı uluslararası çalıştay TESEV Dış Politika Programı ve Institut Français des Relations Internationales (Ifri) işbirliği ile 1–2 Ekim 2009 tarihlerinde düzenlenmiştir. Bu proje, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine en az destek veren ülkeler arasında olan Fransa'dan gelen medya temsilcileri ile Türkiye-Fransa-AB ilişkilerini tartışmaya açmak ve Türkiye-Fransa medya temsilcileri arasındaki diyalogu güçlendirmek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Çalıştaya katılan medya temsilcileri arasında: Fransa'dan Catherine Boullay, Sara Daniel, Philippe Gelie, Vincent Hervouet, Jacques Hubert-Rodier, Harold Hyman, Jean Marc Illouz, Christian Makarian, Marc Semo ve Delphine Simon ve Türkiye'den Mustafa Akyol, Yavuz Baydar, İsmet Berkan, Mehmet Ali Birand, Ferhat Boratav, Ruşen Çakır Cengiz Çandar, Beril Dedeoğlu, Fera Tınç ve Aslı Öymen bulunmaktadır.

Çalıştayın ilk gününde Ferhat Boratav "Türkler kimdir? Anketler algı ve tutumlar hakkında bize neler söylüyor?" başlıklı bir sunum yapmıştır. Bu sunumu aynı akşam Fransız Konsolosluğu'nun verdiği resepsiyon takip etmiştir. 2 Ekim günü katılımcılar düzenlenen üç farklı oturumda Türkiye iç politikasını, Türkiye dış politikasındaki son gelişmeleri ve Fransa ve Türkiye'deki deneyimler ışığında medya ve siyaset ilişkisini tartışma imkânı bulmuşlardır. Katılan medya temsilcileri ayrıca Friedrich Naumann Stiftung (FNS)'un katkılarıyla düzenlenen akşam yemeğinde Türkiye'de yaşayan Alman gazeteciler ile bir araya gelme şansı da bulmuşlardır.

Boğaziçi Konferansı VI – Türkiye ve AB: Yeniden Hız Kazanmak, 16-17 Ekim 2009, İstanbul

"Türkiye ve AB: Yeniden Hız Kazanmak" başlıklı altıncı Boğaziçi Konferansı Türkiye'nin katılım sürecinde büyük öneme sahip olacak konuları derinlemesine incelemeyi ve Türkiye ve AB ilişkilerinin nasıl "yeniden hız kazanabileceğini" tartışmayı amaçlamıştır. AB-Türkiye ilişkilerini konu alan bu yılki Boğaziçi Konferansı'nı TESEV, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu ve British Council ortaklaşa düzenlemişlerdir.

Açılış konuşmaları 16 Ekim'de Pera House'ta gerçekleşmiş olup tüm akredite medya temsilcileri ve basına açık olarak yapılmıştır. Oturumlar 17 Ekim günü Çırağan Kempinski'de gerçekleşmiş ve yalnızca davet edilmiş olan medya temsilcileri ve basın katılabilmıştır.

Konferans aşağıda sıralanan dört farklı oturumdan oluşmuştur:

- AB-Türkiye İlişkileri: Kritik Yıl 2009
- Aidiyet, Çok Kültürlü Kimlik ve Avrupa Projesi
- Avrupa'nın Küresel Sorunları ve Stratejik İşbirliği
- Avrupa ve Türkiye'ye Bakış

Altıncı Boğaziçi Konferansı'nın katılımcıları ve konuşmacıları arasında Olli Rehn, Pierre Lellouche, Mehmet Şimşek, Egemen Bağış, John Peet, Onur Öymen, David Kral, Bahadır Kaleağası, Ayhan Kaya, Ruprecht Polenz, Zafer Üskül, Gökçe Tüylüoğlu, Katinka Barysch, Mathew Kirk, Suat Kınıklıoğlu, Mehmet Ali Birand, Murat Mercan, Heather Grabbe ve Mustafa Aydın bulunmaktadır.

Daha önceki yıllarda olduğu gibi, konferanstan çıkan sonuçları ve siyasi önerileri özetleyen bir konferans raporu hazırlanmış ve konferans sonrası tüm katılımcı ve karar mercilerine gönderilmiştir.

B. ORTA DOĞU

B.1. Demokrasi Destek Diyalogu

Demokrasi Destek Diyalogu: Cinsiyet Araştırmaları Enstitüsü Fizibilite Çalışması, 28-29 Ocak 2009, Amman-Ürdün

TESEV Dış Politika Programı, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde bir "Cinsiyet Araştırmaları Enstitüsü" kurulması amacıyla yürüttüğü fizibilite çalışmasının ikinci saha çalışmasını 28-29 Ocak tarihlerinde Ürdün'ün başkenti Amman'da gerçekleştirmiştir. TESEV ekibi söz konusu enstitünün yapısı, çalışma alanları, hedefleri ve ev sahipliğini yapacak ülkeyi belirlemeyi hedefleyen proje'nin Ürdün ayağında, "Arab Women Organization in Jordan", "Mizan Law Group" ve "Jordanian National Commission for Women" temsilcileriyle bir araya gelmişlerdir. Enstitünün hangi işlevleri yerine getireceği konusunda Ürdünlü uzmanların görüşlerini dinleyen TESEV ekibi, ziyaretin ikinci gününde projenin danışmanları Reem Obeidat ve Lamis Nasser ile bir çalışma toplantısı gerçekleştirmiştir. Bu toplantı sırasında, Kasım 2009'da Fas'ta altıncısı düzenlenen "*Forum for the Future Sub-Ministerial and Civil Society Joint Meetings*" toplantısında sunulan "Cinsiyet Araştırmaları Enstitüsü" projesinin fizibilite raporu üzerinde çalışılmıştır.

Genişletilmiş Orta Doğu ve Kuzey Afrika Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü için Fizibilite Raporu

'Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü için' fizibilite raporu 2005-2009 yılları arasında TESEV Dış Politika Programı'nın İstanbul'da gerçekleştirdiği iki sivil toplum sempozyumu, Amman ve Cezayir'de düzenlediği iki sivil toplum çalıştayı ve bölgeden kişilerle yaptığı mülakatların sonucunda ortaya çıkarttığı bir fizibilite raporudur. Dört ana bölümden oluşan rapor, Genişletilmiş Orta Doğu ve Kuzey Afrika (GODKA) bölgesinde kadınların güçlendirilmesi konusu üzerine çalışacak bölgesel bir enstitünün kurulmasını önermektedir. Rapor, Ekim 2009'da Türkçe, İngilizce, Fransızca ve Arapça olarak 4 dilde yayınlanmıştır.

Demokrasi Destek Diyalogu ve Gelecek için Forum Toplantılarına Katılım

TESEV, Demokrasi Destek Diyalogu çerçevesinde Kasım 2009'da Marakeř'te gerçekleştirilen Gelecek için Forum toplantısına hazırlık amacıyla organize edilen 3 toplantıya katılmıştır. Bunlardan ilki 26-27 Eylül 2009 tarihinde Beyrut'ta "Uluslararası Ekonomik Kriz Bağlamında GODKA Bölgesinde Ekonomik Reform ve Özel Sektör" çalıştayıdır. İkinci olarak TESEV DPP, 5-6 Ekim 2009 tarihlerinde Adaletsiz Barış Olmaz örgütü (No Peace Without Justice) ve Fas İnsan Hakları Merkezi'nin (Moroccan Centre for Human Rights) Rabat'ta ortaklaşa düzenledikleri "GODKA Bölgesinde Demokrasi ve Yerel Yönetim" çalıştaya katılmış ve bölgedeki yerel yönetimlerin durumlarını ve kapasitelerini incelemiştir. TESEV DPP, üçüncü olarak da, 12-13 Ekim 2009 tarihlerinde Doha'da Orta Doğu'da insan güvenliğinin artırılmasını destekleyen "Sosyal Kalkınma: GODKA Bölgesinde İnsan Güvenliğine Yeni Bir Bakış" çalıştaya katılmıştır. DPP, bu hazırlık toplantılarının ardından 2-3 Kasım tarihlerinde Kazablanka ve Marakeř'te yapılan müsteşarlar ve bakanlar seviyesindeki Gelecek için Forum Toplantılarına katılmış ve GODKA Toplumsal Cinsiyet Enstitüsü çalışmasını sunmuştur.

B.2. Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi'nde Türkiye Algısı Üzerine Araştırma

Türkiye'nin Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde son yıllarda gösterdiği diplomatik aktivizmin önemini vurgulayan sayısız analize rağmen, bu sürecin bölge hükümetleri ve halkları tarafından nasıl algılandığı konusu fazla araştırılmamış bir alandır. Bu bölgede gerçekleştirilecek bir algılar araştırması Türkiye'nin bölgeye yönelik siyasetinin yansımalarını ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Bu amaçla TESEV tarafından hazırlanan araştırmanın ilk danışma kurulu toplantısı 22 Haziran 2009'da, Prof. Dr. Meliha Altunışık, Prof. Dr. Ersin

Kalaycıoğlu, Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya, KA Araştırma Şirketi proje ekibi ve TESEV Dış Politika Programı proje ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda kurul, anket sorularını ve izlenecek yöntemi tartışmış ve anketin kapsayacağı ülkeleri yedi ülke ile sınırlama kararı almıştır.

Anket sorularına son halleri verildikten sonra, KA Araştırma Şirketi 24 Temmuz 2009'da eşzamanlı olarak Mısır, Filistin, Lübnan, Ürdün, Suriye, Suudi Arabistan ve Irak'ta mülakatları gerçekleştirmeye başlamıştır. Toplamda 2006 mülakat, Bilgisayar Destekli Telefon Mülakatı (CATI) ve yüz yüze mülakat yöntemleriyle başarıyla gerçekleştirilmiştir. Aranılan telefon numaraları rastgele seçilmiş ve anketler anadilleri bölge dilleri olan anketörler tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında belirtilen yedi ülkede toplam 2006 kişiye Türkiye hakkında ne düşündükleri, Türkiye'nin bölgedeki sorunların çözümünde oynadığı rolü nasıl karşıladıkları ve Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik süreci ile ilgili sorular sorulmuştur.

KA Araştırma Şirketi mülakatları 29 Temmuz 2009 tarihinde tamamlamış ve ham sonuçları, veri analizleri ile beraber proje ekibine 14 Ağustos 2009 tarihinde iletmıştır. Bulguların Türkiye ve bölgesel rolü konusunda oldukça olumlu sonuçlar barındırdığını söylemek mümkündür. Araştırma sonuçlarını güncelliğini kaybetmeden kamuoyu ile paylaşmak amacıyla Kasım 2009'da "Orta Doğu'da Türkiye Algısı" başlıklı bir ön rapor hazırlanmıştır.

Basın Toplantısı: Orta Doğu'da Türkiye Algısı, 20 Kasım 2009, İstanbul

TESEV, 20 Kasım 2009 Cuma günü "Orta Doğu'da Türkiye Algısı" başlıklı araştırmanın raporunun kamuoyuna duyurulduğu bir basın toplantısı ve panel düzenlemiştir. Toplantı halka ve basına açık olarak gerçekleşmiştir.

TESEV Dış Politika Programı tarafından hazırlanan bu rapor ile Temmuz ayında eş zamanlı olarak Mısır, Filistin, Lübnan, Ürdün, Suriye, Suudi Arabistan ve Irak'ta gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. Panelde, TESEV Dış Politika Programı Danışmanı Doç. Dr. Mensur Akgün, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı Prof. Dr. Meliha Altunışık ve TESEV Dış Politika Programı Yöneticisi Sabiha Senyücel Gündoğar konuşmacı olarak yer almıştır.

Yuvarlak Masa Toplantısı: Türkiye'nin Diplomatik Aktivizmi ve Orta Doğu, 12 Aralık 2009, İstanbul

TESEV, 12 Aralık 2009 tarihinde "Türkiye'nin Diplomatik Aktivizmi ve Orta Doğu" başlıklı bir yuvarlak masa toplantısı düzenlemiştir. Toplantıya Orta Doğu'dan, Avrupa'dan ve Türkiye'den çok sayıda akademisyen, gazeteci, sivil toplum temsilcisi ve politikacı katılmıştır. Toplantı TESEV'in "Orta Doğu'da Türkiye Algısı" başlıklı araştırmasının ve raporunun sunumuyla başlamış ve Türkiye-Orta Doğu ilişkilerinin incelendiği üç oturum ile devam etmiştir.

Araştırma sonuçlarının sunulmasının ardından katılımcılar tüm gün hem detaylı olarak araştırma sonuçlarını, hem de düzenlenen üç oturum ile Türk-Arap ilişkilerini, Türkiye'nin bölge barışının sağlanmasında ve bir yumuşak güç olarak bölgede sorunların çözümünde oynayabileceği rolü tartışmıştır. Katılımcılar bu alanda bir ilk olma özelliği taşıyan araştırmayı ve araştırmadan çıkan sonuçları büyük bir ilgi ile karşılamış ve benzer araştırmaların ileriki yıllarda da yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Gerçekleşen oturumlarda ayrıca Türkiye ve Orta Doğu arasındaki yakınlaşmanın ne zaman başladığı ve hangi süreçlerin sonucu olduğu, 2003 yılından beri Orta Doğu'da yaşanan gelişmelerin bu sürece ne gibi bir katkısı olduğu da incelenmiştir. Türkiye'nin bölgede oynayabileceği rolün sınırları, bölgedeki etkinliğini ne kadar devam ettirebileceği ve bölge demokratikleşmesine ve bölgede barışın sağlanmasına ne kadar ve nasıl katkı sağlayabileceği de toplantıda üzerinde durulan konular arasında olmuştur.

Bu yuvarlak masa toplantısından çıkan sonuçlar yayınlanacak olan son raporda sunulacak sonuç ve önerilere katkı sağlayacaktır.

C. KIBRIS

Türkiye-Kıbrıs Diyalogu, 7 Aralık 2009, İstanbul

TESEV Dış Politika Programı uzun bir süredir Kıbrıs sorunu üzerinde çalışmaktadır. Annan Planı'nın 2004 yılında adanın Güney kesiminde reddedilmesi ile Kıbrıs sorununa dâhil olan aktörler arasındaki diyalogun oluşturulması ve iyileştirilmesinin önemi ortaya çıkmıştır. Bu sebeple, TESEV Dış Politika Programı 2009 ve 2010 yılları içerisinde Güney Kıbrıs'ta daha aktif ve görünür olmayı hedeflemekle birlikte Kıbrıs Rum kesiminden sivil toplum temsilcileri ile diyalog başlatarak Türkiye'nin AB üyeliği sürecine yönelik görüşlerini resmi olmayan kanallar aracılığıyla anlatmayı amaçlamaktadır.

Bu amaca yönelik olarak TESEV, Türkiye ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında yeni diyalog kanallarının oluşturulması için 7 Aralık 2009 tarihinde "Türkiye-Kıbrıs Diyalogu" toplantısına ev sahipliği yapmıştır. Kıbrıs'ın iki yakasından ve Türkiye'den akademisyen, gazeteci ve politikacıların katıldığı çalıştayda Kıbrıs'taki son durum, Kıbrıs'ın Türkiye için ifade ettiği anlam ve Türkiye'de yaşanan yeni dış ve iç politika değişiklikleri konuşulmuştur.

Katılımcılar, Kuzey Kıbrıs'ta Nisan'da yapılacak olan genel seçimlerden önce bir çözüm gerçekleşmezse Kuzey Kıbrıs'ta gelecek yeni hükümet ile orta vadede bir çözüm olasılığının bulunmayacağını belirtmişlerdir. Bunun dışında Avrupa Birliği hedefinin Türkiye için hala önem taşımaya rağmen ülkenin tek dış politika hedefinin bu olmayacağı yönünde fikir beyan etmişlerdir. Yine de bunun üyelik müzakerelerinin durması halinde Türkiye'nin Kıbrıs sorunundan uzaklaşacağı anlamına gelmediğini belirtmişler; ancak diğer dış politika konularının hatırı sayılır bir öncelik kazanacağını ifade etmişlerdir.

D. TÜRKİYE – ERMENİSTAN İLİŞKİLERİ

Rapor: Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi: Kısır Döngüyü Kırma, 29 Mayıs 2009, İstanbul

TESEV Dış Politika Programı, 2008 yılında Türkiye ve Ermenistan halkların arasındaki sorunların daha iyi anlaşılabilmesi için diyalog kanallarının oluşturulması gerektiğini öngörmüş ve bu sebeple "Türkiye-Ermenistan Diyalogu Serisi"ni başlatmıştır. Bu çerçevede TESEV, merkezi Erivan'da bulunan Kafkas Enstitüsü ile beraber Kasım 2008'de, Türkiye'den ve Ermenistan'dan diplomatların, akademisyenlerin, sivil toplum temsilcilerinin ve gazetecilerin bir araya getirildiği bir çalıştay düzenlemiştir. Bu etkinlik iki taraf arasındaki yüz yüze diyalogu güçlendirmiş ve ilişkilerin normalleştirilmesinin aciliyetine olan farkındalığı artırmıştır.

"Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi" kapsamında TESEV Dış Politika Programı, 29 Mayıs 2009 Cuma günü, "Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi: Kısır Döngüyü Kırma / Turkey-Armenia Dialogue Series: Breaking the Vicious Circle" başlıklı raporun kamuoyuna duyurulduğu bir basın toplantısı düzenlemiştir. TESEV ve Kafkasya Enstitüsü (Caucasus Institute) tarafından hazırlanan raporda, son zamanlarda Türkiye ve Ermenistan arasında yaşanan yakınlaşma süreci incelenmiş, bölgesel gelişmeler ışığında iki tarafa çözüm önerileri sunulmuştur. Rapor Türk dış politikasının önemli gündem maddelerinden birisi olan Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesi sürecine olumlu katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi: Yakınlaşma Sürecini İncelemek, 16 Kasım 2009, İstanbul Toplantısı

TESEV, yakınlaşma sürecini ve bu sürecin karşılıklı algılar üzerindeki etkisini Kafkas Enstitüsü ile işbirliği içerisinde değerlendirerek, "Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi" girişimine Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi: "Yakınlaşma Sürecini İncelemek" projesi ile devam etmektedir. İki enstitü, son gelişmeleri ve bu gelişmelerin iki farklı kesim tarafından nasıl algılandığını araştırmayı amaçlamaktadır. İlave olarak bu araştırmayla, ilişkilerin normalleşmesi sürecinde iki tarafın sınırlarının anlaşılması amaçlanmaktadır. 16 Kasım 2009 tarihinde İstanbul'da TESEV binasında gerçekleştirilen toplantıda Türkiye-Ermenistan ilişkilerindeki son gelişmelere ek olarak iki ülke sivil toplumlarının sürece katkısı da tartışılmıştır. Bu etkinlikle TESEV ve

Kafkas Enstitüsü, projenin bulgularının paylaşılması için iki halkın da görüşlerinin ve beklentilerinin ne olduğuna dair ortak bir rapor yayımlayı hedeflemektedir.

Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi: Yakınlaşma Sürecini İncelemek, 17 Aralık 2009, Erivan Toplantısı

TESEV Dış Politika Programı, Kafkas Enstitüsü ile beraber 17 Aralık 2009 tarihinde Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi: "Yakınlaşma Sürecini İncelemek" projesinin ikinci çalıştayını Erivan'da gerçekleştirmiştir. İki panelden oluşan toplantıda, Türkiye-Ermenistan ilişkilerindeki son durum ve ikili ilişkileri etkileyen bölgesel faktörler tartışılmıştır. Ermenistan tarafından oldukça geniş bir katılımın sağlandığı çalıştayda Türkiye'nin iç ve dış politikasındaki son gelişmelerden de bahsedilmiştir. TESEV Dış Politika Programı, Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi: "Yakınlaşma Sürecini İncelemek" projesi kapsamında gerçekleştirilen iki toplantının ardından Mart 2010'da Kafkas Enstitüsü ile beraber ortak bir rapor yayınlayacaktır. Bu rapor Erivan ve İstanbul'da yine Mart ayında düzenlenecek iki basın toplantısı ile kamuoyuna duyurulacaktır.

İYİ YÖNETİŞİM PROGRAMI

A. YEREL YÖNETİMLER

A.1. Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Projesi (EKOSEP)*

Avrupa Birliği'nin fonladığı, WYG International liderliğinde TESEV, TEPAV ve VNG International konsorsiyumu tarafından yürütülen Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Projesi (EKOSEP) Aralık 2009 itibariyle tamamlanmıştır. Güneydoğu'da yüksek göç alan kentlerimizden Diyarbakır, Gaziantep, Erzurum ve Şanlıurfa illerinde sürdürülen projenin kapanış etkinlikleri 11 Aralık 2009'da gerçekleşmiştir.

Bu proje ile dört ilde göçten doğan kentsel sorunların ve kırsal alandan kente göç edenlerin sorunlarının çözülmesi amacıyla yerel yönetimlerin kapasitelerinin güçlendirilmesini amaçlamıştır. Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, Diyarbakır, Gaziantep ve Erzurum Büyükşehir ve Şanlıurfa Belediyesi ile aynı ilin valilikleri tarafından finanse edilen projenin toplam bütçesi 2.750.000 Euro olarak gerçekleşmiştir.

Proje etkinlikleri kapsamında öncelikle dört ilde göçe ilişkin stratejik eylem planlarının hazırlanması kapsamında, göçle gelenlerin ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla yapılması gereken "ihtiyaç analizi saha çalışması" başlatıldı. Saha araştırması verilerinden göçün büyüklüğü ve nedenleri ile ilgili çok boyutlu bir analiz elde edilmiş oldu. Yine aynı modül altında TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) tarafından üretilen veriler işlenip analiz edilerek stratejik eylem planı gruplarıyla tartışıldı. Stratejik plan yapımı konusunda bir dizi eğitim programı hazırlandı ve belediye personeline bu eğitimler verildi.

Projenin diğer çıktıları olarak her ilde kamu kurum ve kuruluşları ile STK temsilcilerinin katılımı ile 4 çalışma grubu oluşturuldu ve bu gruplara işlerlik kazandırıldı. 4 ayrı ilde Göç ve Kentleşme ile ilgili Bilgi Sistemleri (BS) geliştirildi ve bu veritabanı ile ilgili eğitimler verildi. 4 ayrı ilde, özellikle sosyal politika alanında pilot projeler geliştirildi ve bu pilot projelerin hayata geçirilmesi için proje döngüsü eğitimleri verildi. Faydalanıcı kurumların (valilik ve belediyeler) personeline veritabanı hazırlama, ihtiyaç analizi, fizibilite çalışmaları, altyapı projeleri için çevre etki değerlendirme analizi, stratejik eylem planı hazırlama, proje geliştirme, uygulama ve proje döngüsü yönetimi konularında eğitim verildi. Her il için 5, 10, 20 yıllık projeksiyonu baz alan, göçle gelen nüfusla ilgili bütçe ihtiyaçlarını da içeren detaylı stratejik eylem planları üretildi. Yerel, ulusal ve uluslararası finans kaynakları belirlenerek, her il için stratejik eylem

* EKOSEP Projesi İyi Yönetişim Programı tarafından TESEV İktisadi İşletmesi bünyesinde yürütülmektedir.

planları ile uyumlu pilot projeler geliştirildi. Son olarak her ilde proje çıktıları ile ilgili olarak bilgilendirme ve farkındalık artırmaya yönelik konferanslar düzenlendi.

TESEV ekibi, bu projede stratejik eylem planlarının geliştirilmesi çalışmaları kapsamında, stratejik eylem planları ve bilgi sistemlerinde kullanılmak üzere veri toplama ve toplanan verilerin derlenmesi ve analiz edilmesi, ihtiyaç analizi saha çalışmalarının dizayn edilmesi ve uygulanması, mevcut stratejik planların gözden geçirilmesi ve stratejik planlama eğitimlerinin verilmesi faaliyetlerinde görev almıştır.

Proje dahilinde EKOSEP Göç Odaklı Stratejik Eylem Planı hazırlanmıştır. Eylem Planı'nın ana hatlarını (i) yeni göç dalgalarının önlenmesi, kırsal alana geri dönüş (ii) yoksullukla mücadele ve istihdam (iii) kurumsal yeniden yapılanma (iv) eğitim, sağlık ve sosyal hizmet sunumunun iyileştirilmesi (v) kentsel altyapı ve üstyapıya müdahale (vi) dezavantajlı gruplar için acil müdahaleler oluşturmaktadır. Proje 2009 yıl sonu itibarıyla tamamlanmıştır.

A.2. İç Göç Entegrasyon Projesi (İGEP) *

Önemli Göç Alan Kentler Olarak İstanbul, İzmir, Ankara ve Bursa'nın Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Problemlerinin Çözümüne Destek Projesi, kısa adıyla IGEP (İç Göç Entegrasyon Projesi), Türkiye'nin batıda yer alan metropollerinde göç kaynaklı sorunların çözümü için hayata geçirilmiş ilk projedir. 1 Aralık 2008 tarihinde başlayan, 31 Mayıs 2010 tarihinde tamamlanması planlanan proje tamamıyla AB tarafından finanse edilmektedir. Yararlanıcı kuruluşlar İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa Büyükşehir Belediyeleridir. Projenin paydaşları ise valiliklerin ilgili birimleri, Kalkınma Ajansları, ilgili merkezi yönetim kuruluşları, STK'lar ve üniversitelerdir.

IGEP projesi iki bileşenden oluşmaktadır. Birinci bileşen "Kapasite Geliştirme", ikinci bileşen "Sosyal Önlemler" başlığı altında geçmektedir. Birinci bileşen ile kastedilen Dezavantajlı Gruplara Yönelik Stratejik Eylem Planlaması için Kapasite Geliştirme'dir. Dezavantajlı gruplardan kastımız "göçle gelenler, işsiz yoksullar, kadınlar, yaşlılar, gençler, engelliler ve sokakta çalışan çocuklar"dır. Birinci bileşen ile amaçlanan büyük göç alan kentlerde, sosyo-ekonomik ve çevresel sorunların çözümü için gerekli planlama ve projelendirme faaliyetlerinde belediyelerin kapasitesini geliştirmektir. İkinci bileşen Sokak Çocuklarına Yönelik Sosyal Hizmet önlemlerini içermektedir. Bu bileşen kapsamında 4 yararlanıcı belediye tarafından Çocuk ve Gençlik Merkezleri açılacak ve çocuk ve gençlerin izlenmesi için Bilgisayar Tabanlı Danışan Bilgi Sistemi oluşturulacaktır.

2009 yılında TESEV, kente göç edenlerin profilinin çıkarılması için projenin Hedef Grup Araştırması safhasını üstlenmiştir. Bu safhada, 4 büyük ilimizdeki sosyo-ekonomik verilerin toplanması, kümeleme analizi, mülakat için mahalle seçimleri yapılmış ve Ağustos ayı içinde Ankara'da 672, Bursa'da 304, İstanbul'da 864 ve İzmir'de 448 olmak üzere toplam 2288 anket tamamlanmıştır. Yine bu dört ilde gerçekleştirilen saha çalışmalarının hane ve bireysel verilerinin değerlendirilmesi saha çalışması raporları, ek raporlar ve ek tablolar hazırlanmıştır.

TESEV ayrıca göç alan kentlerin sosyo-ekonomik durumunu ortaya koyabilmek için sosyal haritalama çalışması yürütmektedir. Şu ana kadar harita koordinatları ve güncel verileri İstanbul özelinde elde etmek mümkün olmuştur. İstanbul'un sosyo-ekonomik haritası 6 Ekim 2009 tarihinde Dünya Bankası-IMF toplantıları kapsamındaki Sosyal Politika konulu atölye çalışmasında sunulmuştur. Keza aynı veriler kullanılarak hazırlanan Haritalama Yazılımı da 25 Ekim 2009 tarihi itibarıyla tamamlanmış ve kullanıma hazır hale gelmiştir.

* İGEP Projesi İyi Yönetişim Programı tarafından TESEV İktisadi İşletmesi bünyesinde yürütülmektedir.

B. MALİ SAYDAMLIK VE BÜTÇE İZLEME

B.1. Merkezi Bütçeyi İzleme

Sosyal Bütçeyi İzliyoruz Platformu 2008 ve 2009 yıllarında Merkezi Bütçe'nin sosyal harcamalarını mercek altına alıp basın yoluyla ve TBMM'yi ve Plan ve Bütçe Komisyonu'nu ziyaretler şeklinde görüş ve önerilerini paylaşmıştır. Platformumuzda 2008'den beri süren çalışmalarımızın temel bulgularını özetlemek gerekirse:

1. Bütçeler genellikle birbirinin tekrarı olmaktadır. Bütçe tasarımlarında pek fazla yenilik olmamakta ya da önceliklere, hedeflere yönelik bir revizyona gidilmemektedir.
2. Sosyal Bütçe'nin payı genel giderler içinde artıyor gözükmemektedir. Ancak bu artışın ne kadarının sosyal güvenlik sistemine transferler şeklinde ne kadarı sosyal yardım şeklinde olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bu bulgu Türkiye'de Sosyal Harcama'da önceliklerin ve tercihlerin ne yönde olduğunu da saptamamıza yardımcı olacaktır.
3. Bütçe pratikte yasamanın değil yürütmenin eseridir. Yasama da bu durumdan rahatsız olmaktadır. Yürütme ve bürokrasi arasındaki rol paylaşımı da bürokrasinin lehinedir. Bazı süper bakanlıklar (i.e. Maliye) ve belli başlı kamu kuruluşları (i.e. SYDGM) tarafından belirlenen bütçe rakamlarına yasamanın ciddi bir itirazda bulunması için ne uzmanlığı (bütçe okur yazarlığı) ne de zamanı (bütçenin parlamenter süreçlerde onaylanması çok kısa sürelerde olmaktadır) bulunmaktadır. Bütçe konuşulurken parlamento ile paylaşılan bilginin kalitesi ve zamanlaması incelenmelidir.
4. Harcayan kurumlarda Stratejik Planlarına göre bütçeleme yapıldığını gösteren ibareler zayıftır. Önceliklere göre harcama geleneği henüz oluşmamıştır.

Merkezi bütçeden yapılan sağlık, eğitim ve sosyal yardım harcamalarını mercek altına alan çalışmamız ulusal çapta sosyal harcamalar konusunda farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Plan ve Bütçe Komisyonu (PBK) ile TBMM etkilemeye çalıştığımız başlıca kurumlar olarak ön plana çıkmaktadır. Bu amaçla TESEV ekibi ilk parlamento ziyaretini 14 Ekim 2009'da bütçe görüşmeleri öncesinde Plan ve Bütçe Komisyonu'na yapmıştır. TESEV İyi Yönetişim Programı toplantıda, STK'ların parlamento ve komisyona ulaşmasında yaşadığı zorlukları gündeme getirmiştir. Ayrıca, geçen seneki Platform aktiviteleri ile ilgili bilgi vermiş ve bütçe sürecine katılımda Platform'un yaşadığı zorlukları anlatmıştır. TESEV bu seneki komisyon görüşmelerine katılma isteğini yinelemiştir.

Bu görüşmelerde PBK üyelerinin merkezi bütçe çalışmalarımıza oldukça olumlu yaklaştığı tespit edilmiştir. Bütçe görüşmeleri sırasında Eğitim Reformu Girişimi ile işbirliği ile Eğitim Harcamaları ile ilgili bir bilgi notu 18 Aralık 2009'da komisyon üyelerine ulaştırılmış ve bütçe görüşmeleri sırasında komisyon üyeleri tarafından referans verilmiştir.

B.2. Yerel Sosyal Bütçelerin İzlenmesinin Aktif Yurttaşlık ile Güçlendirilmesi

Merkezi bütçeyi izlemenin yanı sıra yerel bütçe ve harcamaların izlenmesi de bu alanın önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Bu kapsamda 5 kentte uygulama yapılacaktır. Bu kentler İstanbul (Beşiktaş), Diyarbakır, Adana, Bursa ve Denizli'dir. Çalışma yapılacak kentlerin aktif kent konseyleri bulunan kentler olmasına öncelik verilmiştir.

Öncelikli olarak pilot iller belirlenmiş ve ilk aşamada eldeki verilerin tespiti için saha ziyaretlerinde bulunulmuştur. Çalışma gezilerinden Diyarbakır ve Adana illerine olanlar gerçekleştirilmiştir. TESEV İyi Yönetişim Programı, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi (DBB) ve Kent Konseyi'ne bir çalışma gezisi düzenlemiştir. Bu gezide DBB Sosyal Hizmetler Dairesi eski başkanı, Stratejik Planlama Dairesi başkanı ve Kent Konseyi başkanları ile görüşülmüştür. Bu görüşmelerde belediyelerin sosyal politikalarının nasıl incelenebileceği ele alınmış, eldeki veriler tartışılmış ve İstanbul, Ankara gibi daha büyük metropollerin sosyal bütçeleri ile mukayeseler yapılmıştır. Bu veriler ışığında ekibimiz Diyarbakır Belediyesi Sosyal Politikalar Raporunu hazırlamış ve 11 Aralık 2009'da DBB'ye sunmuştur. Şu aşamada raporu çok paydaşlı bir yuvarlak masa toplantısı ile paylaşmak için hazırlıklar yapılmaktadır.

İkinci çalışma gezisi Adana Kent Konseyi Genel Sekreteri ile gerçekleştirilmiştir. Bu buluşmada projenin amaçları ve Adana Büyükşehir Belediyesi'nin (ABB) sosyal politika tarzı tartışılmıştır. Kent Konseyi TESEV'e ABB'nin sosyal harcamaları ile ilgili veri setini sağlamayı taahhüt etmiştir. Bu verilerin tesliminin ardından Adana için aynı rapor hazırlanacak ve Adana Kent Konseyi'ne sunulacaktır.

B.3. Açık Bütçe Anketi 2009 Çalışması

Bu anket dünyadaki 85 ülkede bütçe süreçlerini takip edip bu süreçlerin saydamlığını karşılaştırmalı olarak ele almak için International Budget Partnership adlı örgütün organize ettiği bir ankettir. TESEV bu ankete 2008 yılından beri katılmaktadır. Bu sene de TESEV uzmanları 2008 bütçe yapım sürecini 2009 yılı ile kıyaslayarak şeffaflık anlamında bir ilerleme olup olmadığını araştırmaktadır. Bunu anlamak için oldukça detaylı 123 sorudan oluşan bir ankete cevap verilmektedir. Soruların 91'i halkın bütçeyi takip edip edemediğine yönelik yani şeffaflık ile ilgilidir. Geriye kalan 32 soru bütçe yapım sürecine halkın katılım katılmadığı ve yasama organının bütçe ile ilgili hususlarda yürütmeyi sorumlu tutup tutamadığı ile ilgilidir.

C. BİLGİ EDİNME HAKKI VE MUHTARLIK KURUMU

2009 yılında TESEV'in çalışma alanlarından birisi muhtarlık kurumunu bilgi edinme hakkı aracılığı ile geliştirmek olmuştur. Muhtarlara yeni yerel yönetimler yasası ile verilen yetkiler belediyeler tarafından genellikle işletilmemektedir. Muhtarlar ise bu konularda bilgilendirilmedikleri için kendi hak ve sorumluluklarını tam olarak yerine getirememektedir. Halbuki muhtarların güçlendirilmesi halkın yerel yönetim süreçlerine katılımını sağlayacak en güvenilir yollardan biridir. Halk tarafından mahalle seviyesinde seçilen bu meşru liderleri daha iyi çalıştırmaların yolları araştırılmalıdır. Onların bu süreçlere daha iyi entegre edilmesi, vatandaşın yerel yönetimlerin yaptıklarından haberdar olmasını sağlayacaktır.

Bu amaçla 2009 programımızda muhtarların eğitimine yönelik bir modül oluşturduk. Bu çalışmamızda İstanbul Muhtarlar Derneği ile işbirliği içine girdik. Muhtarların mesleki örgütü olması dolayısıyla İMD ile çalışmak organizasyonel olarak TESEV ekibine büyük kolaylık sağladı.

Öncelikli olarak kendimize Zeytinburnu ilçesini pilot bölge olarak seçtik. 2008 yılında Zeytinburnu İlçesi muhtarları ile yürüttüğümüz çalışmamızda Bilgi Edinme Hakkı'nın kullanımını için bir uygulama başlatmıştık. Geçmişten gelen bu bağlarımız sebebiyle eğitimlerimizi bu ilçede yoğunlaştırdık. Ayrıca İstanbul Muhtarlar Derneği ile başlattığımız işbirliği sayesinde İstanbul'un tüm belediyelerini bir karne sistemi ile notlamak fikrini geliştirdik. Her yıl belediyelerin düzenli bir şekilde belli başlı kriterlere göre oylandığı bir sistem Yerel Yönetimlerin demokratik denetimini muhtarlar aracılığıyla yapmamızı sağlayacaktır ilkesinden hareket ettik.

Bu amaçla TESEV 14 Ocak, 5 Mart, 14 Mayıs ve 20 Mayıs 2009 tarihlerinde 4 eğitim atölye çalışması gerçekleştirdi. Bu eğitim çalışmalarında yeni yerel yönetim kanunundaki katılım mekanizmaları, muhtarların hak ve sorumlulukları ve Bilgi Edinme Hakkı'nı muhtarların nasıl kullanabileceği konuları işlendi. Ayrıca muhtarlara, mahallelerinde yaşayan insanların kullanımı için Bilgi Edinme Hakkı kullanım klavuzu kitapçıkları dağıtıldı. Her muhtarlığa asılmak üzere de Bilgi Edinme Hakkı posterleri hazırlandı. Burada amaçlanan sadece muhtarları değil, o mahallenin yaşayanlarını da bu hak konusunda muhtarlar aracılığı ile bilgilendirmekti.

Kapanış etkinlikleri kapsamında 26 Mayıs'ta projeden neler öğrendiğimizi irdellemek için bir kapanış semineri yapılmış, bu işbirliğinin devam etmesi ve 2010 yılında belediye başkanlarını karneleme çalışmasının gerçekleştirilmesi kararı alınmıştır.

2010 ÇALIŞMA PROGRAMI

DEMOKRATİKLEŞME PROGRAMI

A. ALGILAR VE ZİHNİYET YAPILARI - YARGI

TESEV Algılar ve Zihniyet Yapıları ile Türkiye'deki toplum ve kurumların zihinsel haritasını çıkararak demokratikleşme sürecine etkenleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Geçtiğimiz yıllarda toplumsal aktörleri inceleyen proje, 2009 senesinde yargı kurumunu inceleyen araştırma projelerini tamamlamıştır. TESEV, 2010 faaliyet planı çerçevesinde, bu proje alanı kapsamında üretilen istisnai bilgi ve araştırmanın siyasa önerileri haline dönüştürülmesi ve tanıtılmasına yoğunlaşacaktır.

A.1. Yargı Kitaplarının İngilizce Derlemesi

TESEV 2008 yılında çıkardığı yargı kitaplarına uluslararası kamuoyundan gelen önemli talebi göz önünde bulundurarak, bu yayınları tek kitapta toplayan bir derlemenin İngilizcesini yayımlayacaktır. Yargı kitaplarının ana bulgularını tek bir çalışma içinde ortaya koymanın önemli olduğunu düşünerek TESEV, derlemeyi öncelikle Türkçe olarak hazırlama ve yayınlamaya karar verdi. Bu derlemenin İngilizce çevirisi ise Haziran 2010'da yayınlanacaktır.

A.2. Yargı Reformu Siyasa Raporları ve Kapalı Toplantıları

TESEV 2009 yılında başladığı Yargı Reformu siyasa raporlarına 2010 senesinde de devam edecektir. Bu hedefe hizmetle, Türkiye'nin önde gelen anayasa hukuku ve uluslararası hukuk uzmanlarından oluşan danışma kurulu toplantılarına 2010 senesinde de devam edecektir. Bu kurul, TESEV'i Türkiye'de yargı reformu konusunda güncel konulara dair yönlendirmek ve siyasa önerileri geliştirilecek alanları belirlemekle yükümlüdür. Danışma kurulu, hazırlanacak siyasi raporlarının, hükümetin AB standartlarına ulaşma taahhüdünün bir parçası olarak Adalet Bakanlığı tarafından yargı sisteminin bağımsız, tarafsız ve etkin işleminin geliştirilmesi için, yakın zamanda oluşturulan Yargı Reformu Stratejisi'ni (YRS) ve Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı'nı eleştirel biçimde analiz eden ve değerlendiren bir dizi olmasını kararlaştırdı.

İlk siyasa raporu YRS'nin "Yargının Bağımsızlığının Güçlendirilmesi" adlı ilk faslına odaklanacaktır. Bu rapor Şubat 2010'da hazırlanıp basın toplantısı ile kamuoyuna duyurulacaktır.

İkinci Siyasa Raporu, YRS'nin özellikle yargıda etkinlik ve profesyonelliğin artırılması ve hukuki örgütlenmenin geliştirilmesi bağlamında yasal değişiklik talep eden fasllara odaklanan maddelerini inceleyecektir. Kurul, **üçüncü raporun** YRS'nin sosyal adaletle ilgili olan 'adalete erişim' ve 'cezaevi sisteminin geliştirilmesi' gibi bölümlerine odaklanmayı önermiştir.

Ayrıca birinci siyasa raporunun tanıtım ve lobi faaliyetlerinin de bir parçası olarak Mart 2010 tarihinde Ankara'da, büyük bir **toplantı** yapılacaktır. Bu toplantının amacı TESEV'in siyasa raporunda öne çıkan önerileri ilgili tarafların tartışmasına açmak ve kamplaşmalarla bölünmüş olan yargı mensuplarının arasında samimi bir diyalog ve iletişim geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

B. GÜVENLİK SEKTÖRÜ REFORMU

TESEV, Türkiye'de 'sivil-asker ilişkileri' olarak adlandırılan ve dolayısıyla sınırlı bir kapsamda düşünülen bu konuyu geniş içerikli ve bütüncül bir yaklaşımla ele almak ve toplum nezdinde görünür ve tartışılır kılmak gerekliliğine inanmaktadır. Bu bağlamda TESEV konuyu, Güvenlik Sektörünün Demokratik Gözetimi perspektifi ile değerlendirmeyi ve yalnızca silahlı kuvvetler değil, polis, jandarma, istihbarat servisleri ve tüm diğer güvenlik kurumları üzerinde

seçilmişlerin demokratik ve sivil denetimini tesis etmeyi ve bunun da sivil toplumun talepleri doğrultusunda biçimlenmesine katkıda bulunmayı hedeflemiştir.

B.1. Almanak 2006–2008 İngilizce Basım

TESEV'in *Almanak Türkiye 2006–2008* adlı raporuna diplomatların ve uluslararası kamuoyunun gösterdiği yoğun ilgi nedeniyle, bu yayın İngilizce'ye çevrilecektir. *Almanak Türkiye 2005*'in uluslararası siyaset, akademik ve medya çevrelerinde uyandırdığı yankı göz önünde bulundurulduğunda, TESEV bu yayın dizisinin ikinci cildinin de bir kaynak kitap olarak İngilizce basılmasının önemli olacağına inanmaktadır. *Almanak Türkiye 2006-2008* İngilizce'ye çevrilmeye Şubat 2010'da başlanacak ve Haziran 2010'da İstanbul'da düzenlenecek bir basın toplantısı ile kamuoyuna duyurulacaktır.

B.2. Güvenlik Sektörü Reformu ve Siyasa Raporu ve Kapalı Toplantısı

TESEV ilkinin 2009 yılı Kasım ayı içinde yayınladığı Güvenlik Sektörü Siyasa Raporlarının ikincisini Mayıs 2010'da yayınlamayı planlamaktadır. Raporlar Türkiye'de güvenlik sektörünün demokratik, hesap verebilir ve şeffaf hale gelmesi yönünde siyaset önerileri sunmayı hedeflemektedir. Bu amaca hizmetle güvenlik sektörü reformu alanında çalışan öncül akademisyenler ve uygulayıcılardan oluşan bir danışma kurulu oluşturulmuştur. Danışma Kurulu, TESEV'i Türkiye'de güvenlik sektörü reformu konusunda güncel konulara dair yönlendirmek ve ikinci siyaset raporunda ele alınacak alanları belirlemekle yükümlü olacaktır. TESEV'in özellikle değinmek istediği alanlar arasında, askeri yargı, özel güvenlik ve vicdani ret konusu ile ilgili siyaset ve kurumsal düzenlemeler yer almaktadır.

Ayrıca yayınlanacak bu raporunun etkin bir biçimde tanıtılması ve tartışmaya açılması için TESEV Ankara'da kapalı bir toplantı gerçekleştirecektir. TESEV bu toplantıya, daha önce güvenlik sektörü yayınlarına ilgi göstermiş olan İçişleri Bakanlığı, Polis akademisi, Millî Güvenlik Kurulu Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı ve Savunma Sanayi Müsteşarlığı gibi kurumlardan temsilcilerin davet etmeyi planlanmaktadır.

C. KÜRT SORUNU

TESEV 2010 yılında hükümetin yerinden edilmiş kişilere yönelik politikalarını araştırmaya devam edecek, bu konuyu 'medyatikleştirme' ve Kürt Sorunu'nu çözümlemenin temellerini hazırlama amacıyla tanıtım faaliyetlerini yoğunlaştıracaktır. TESEV hal-i hazırda sürdürdüğü üç projeyi 2010 yılı içerisinde tamamlamayı planlamaktadır. Birincisi hükümetin yerinden edilme sorununa karşı geliştirdiği "Tazminat Kanunu"nun içeriğini ve uygulamasını değerlendirecek ve kamuoyunu bu konuda bilgilendirici yayınlar ve basına eğitimler sunacak bir projedir. İkinci proje hükümete Kürt Sorunu'nu çözmek için gereken hukuki reformlara ilişkin somut öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Üçüncü projede ise, Kürt Sorununa sivil çözüm arayışı çerçevesinde düzenlenen kapalı toplantılarda yapılan tartışmalar ve bu tartışmaların kamuoyuna taşınmasıyla sorunun çözümünde gerekli ulusal diyaloga katkı yapmayı hedeflenmektedir.

C.1. "Sessizlik Bulutunu Dağıtmak: Yerinden Edilmişlik Hikâyeleri Üzerinden Barışçıl Bir Ulusal Diyalog Yaratmaya Doğru"

Hükümetin yerinden edilme sorununa karşı geliştirdiği çözümlerden biri 2004 yılında kabul edilen "Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılansın Hakkında Kanun" (Tazminat Kanunu) olmuştur. Tazminat Kanunu, içerikte ve uygulamadaki önemli eksikliklere rağmen, devletle Kürt vatandaşlar ve özellikle yerinden edilmiş kişiler arasındaki ilişkinin normalleşmesi yolunda ciddi bir adımdır. Bu bağlamda TESEV Tazminat Kanunu'nu Kürtlerin devletle ilişkilerinin tarihi ve güncel durumuna ışık tutmak ve yerinden edilmiş kişilerin zihinlerindeki devlet algısının devletin vatandaşlık politikaları nedeniyle ne derecede değiştiğini anlamak ve son olarak devletin kendi vatandaşlarını ne şekilde algıladığını ortaya koymak amacıyla inceleyecektir. Bu projenin öncelikle ulaşmayı hedeflediği grup, yerel ve ulusal basın

mensuplarıdır ve proje basın mensuplarına Kürt Sorunu hakkında etkin bir şekilde haber yapabilmeleri ve konuya ilişkin daha kapsayıcı ve geniş kitlelere ulaşan diyalog oluşturmaları için gereken bilgi ve içeriği sağlayacaktır. Bu proje Ocak 2009'da başlamıştır. Projenin Van'da saha çalışması ve İstanbul ve İzmir'de medya eğitim çalıştaylarından oluşan birbirine bağlı iki ayağı vardır.

C.1.1. Kitabın ve el kitabının basımı: 2009 yılında gerçekleştirilen saha çalışmasının bulguları altı bölümlük bir kitapta toplanacaktır. Ayrıca, projenin saha çalışmasına dayanarak dünyada ve Türkiye özelinde çatışma sırasında insan haklarının etkin bir biçimde gözetilmesi yönünde öneriler içeren medya mensuplarına yönelik bir el kitabı yazacaktır. Bu el kitabı genel ve Kürt Sorunu'na yönelik belirgin ilkelerin toplandığı kolayca ulaşılabilir ve anlaşılabilir bir kaynak olacaktır.

C.1.2. İstanbul ve İzmir'deki medya çalışmaları: Medya el kitabının amacına hizmet edebilmesi için, Kürt sorunu ile ilgili haber yapan veya bu haberleri editleyen medya mensuplarının mesleki alandaki somut sorun ve ihtiyaçlarına cevap verebilmesi gereklidir. Bu sorun ve ihtiyaçları tüm nüanslarıyla belirlemek amacıyla, iki ayrı çalıştay düzenlenecektir. Bunlardan ilki, ulusal medyanın merkezi olan İstanbul'da, diğeri ise yerel basının güçlü olduğu İzmir'de gerçekleştirilecektir.

C.2. Kürt Sorununa Çözüm İçin Gereken Hukuki Düzenlemeler: Hükümete Öneriler

TESEV'in "Kürt Sorunu'nun Çözümüne Dair bir Yol Haritası: Bölgeden Hükümete Öneriler" adlı raporu medya, sivil toplum ve hükümet tarafından oldukça ilgiyle karşılanmıştır. Rapor bazı hükümet yetkilileri tarafından talep edilmiş, hatta dönemin Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik TESEV'e bölgedeki eğitim sorunlarına yönelik hükümetin projelerini detaylandıran bir mektup göndermiştir. Rapora hem kamuoyu hem de hükümetin gösterdiği ilgi karşısında TESEV raporun altbaşlıklarını genişleterek hükümeti sorunun demokratik çözümü için yönlendirecek somut siyasa önerileri geliştirmeye karar vermiştir. Bu öneriler Kürt Sorunu konusunda deneyimli avukat ve hukukçularla yapılacak kapalı toplantılar yardımıyla şekillenecektir.

C.3. "Kürt Sorununa Sivil Çözüm Arayışları"

Son yıllarda meydana gelen sosyal ve siyasi gelişmeler Türkiye'de devletin ve toplumun genelinin bu sorunla yüzleşmesini kaçınılmaz kılmıştır. Bu gelişmeler ışığında TESEV, Aralık 2008'de yayımladığı *Kürt Sorununun Çözümüne Dair Bir Yol Haritası: Bölgeden Hükümete Öneriler* başlıklı raporda dile getirilen talep ve önerilerin Türkiye'nin diğer bölgelerinde nasıl karşılandığını anlamak ve Kürt Sorunu ile ilgili genel olarak toplumun nabzını tutmak amacıyla çeşitli Anadolu kentlerinde bir dizi kapalı toplantı düzenlemektedir. TESEV'in düzenlediği bu kapalı toplantılarda dile getirilen noktalar hazırlanacak bir raporla kamuoyuna duyurulacaktır.

Bu kapsamda il bazında gerçekleşen üç ayrı toplantının ötesinde, TESEV İzmir ve Trabzon'da iki bölgesel toplantı düzenlemeye karar vermiştir. Bu şehirler Türkiye'nin batı ve kuzey bölgelerinin merkezinde olmaları nedeniyle seçilmiştir. İzmir toplantısı 14 Kasım 2009'da gerçekleşmiştir. 13 Şubat 2010'da düzenlenecek Trabzon toplantısına, Trabzon'daki sivil toplum temsilcilerinin yanı sıra Doğu Karadeniz'in farklı illerinden çeşitli sivil toplum temsilcileri ve yerel yöneticileri de katılacaktır.

D. AZINLIK HAKLARI VE ANAYASAL VATANDAŞLIK

Geçmiş yıllarda olduğu gibi 2010 yılında da TESEV, Azınlık Hakları ve Anayasal Vatandaşlık Projesi'nin araştırma ve tanıtım çalışmalarını Gayrimüslim azınlıklar üzerinde yoğunlaştıracaktır. Gayrimüslim azınlıkların yaşadığı mahalle ve bölgelerdeki yer adlarının devlet erki tarafından değiştirilmesi ve Yunanistan'daki Türkiyeli azınlıkların malları konusu üzerinden Türkiye'deki Gayrimüslim azınlıkların mallarının iadesinin uluslararası boyutuna dikkat çekilmesi gibi Türkiye'de daha önce tartışılmamış konulara değinerek TESEV bu proje

alanındaki çalışmalarının kapsam ve içeriğini geliştirecektir. Ayrıca TESEV, "Kürt Sorununun Siyasi Çözümüne dair bir Yol Haritası: Bölgeden Hükümete Öneriler" çalışmasına benzer bir çalışmayı Türkiye'deki Ermeniler için yapmaya karar vermiştir. Bu çalışma hem Ermenilerin devletle ilişkilerinde yaşadıkları sorunları ve taleplerini öne çıkarırken, bir yandan da Ermeni cemaati içindeki çeşitliliği ortaya koymaya, bu bağlamda ayrışan veya ortaklaşan sorun alanlarını tespit etmeye çalışacaktır.

D.1. İstanbul'un Gayrimüslim mahallerinde sokak isimlerinin değiştirilmesi

Bu proje Türkiye'de yıllardır sürmekte olan azınlıkların yaşadığı bölgelerdeki cadde ve sokak isimlerinin genelde milliyetçi çağrışımları olan Türkçe isimlerle yeniden adlandırılması politikasına ışık tutmayı amaçlamaktadır. Proje, İstanbul'da ağırlıklı olarak Rumlar ve Ermenilerin yaşadığı semtlerde cadde ve sokak isimlerinde zaman içinde yapılan değişiklikleri inceleyecektir. Projenin amacı İstanbul'un çeşitli mahallerinde cadde ve sokak isimlerinin değiştirilmesinin ardında yatan saik ve stratejiyi ifşa etmek, bu yolla 1923'te Cumhuriyet'in kuruluşundan beri Gayrimüslim azınlıklarına yönelik devlet politikalarının tarihi gelişimi içinde bu uygulamanın yerini belirlemektir.

2009 yılında saha çalışması tamamlanan projenin ana çıktısı olacak raporun yazımı Şubat 2010'da tamamlanacaktır. *Agos* yazarı **Aris Nalcı** ve Queen Mary University London'dan **Ceren Zeynep Ak** tarafından kaleme alınacak olan rapor Mart 2010'da yapılacak bir basın toplantısıyla kamuoyuna duyurulacaktır.

D.2. Azınlık Vakıflarının Sorunları: Yunanistan ve Türkiye

Yunanistan'daki Türk azınlık ile Türkiye'deki Rum ve diğer Gayrimüslim azınlıkların yaşadığı sorunlara iki devletin yaklaşımları arasında ciddi paralellikler vardır. Bu paralellikler, TESEV'in Türkiye'deki Gayrimüslim azınlıklar üzerindeki çalışmalarında ve Atina merkezli Azınlık Gruplarını Araştırma Merkezi'nin (*Research Center for Minority Groups, KEMO*) Yunanistan'daki Türk azınlık üzerine yaptığı araştırma ve tanıtım faaliyetlerinde ortaya çıkmaktadır. Yunanistan ve Türkiye'nin konuya yaklaşımındaki benzerlik ayrıca her iki ülkenin vakıflar kanunlarının kabul süreçlerinde ve içeriklerinde de gözlemlenebilir. Bu benzerlikler yalnızca iki ülkenin devlet-toplum ilişkilerinin tarihçesine değil aynı zamanda bölgedeki ikili diplomatik ve tarihi ilişkilerine de dayandırılabilir.

Bu bağlamda TESEV, KEMO ile birlikte iki ülkenin azınlık vakıflarının yaşadığı sorunları, Yunanistan ve Türkiye devletlerinin zihniyetlerini ve politikalarını ve iki ülke halkının milliyetçi hassasiyetlerle verdikleri tepkileri karşılaştıran bir rapor yazmaya karar vermiştir. Rapor, Türkiye ve Yunanistan'da azınlık vakıflarının güncel durumlarını doğuran ortak tarihe ve ideolojik dizgiye dikkat çekecektir. TESEV'in Mart 2009'da yayımladığı "*Bir Yabancılaştırma Hikayesi: Türkiye'de Gayrimüslim Cemaatlerin Vakıf ve Taşınmaz Mülkiyeti Sorunu*" adlı raporunu takip edecek olan bu rapor, her iki toplumdaki dini ve etnik azınlıkları ötekileştiren yaygın algıyı hedef alacaktır. İngilizce hazırlanacak olan rapor, öncelikle Türkçe ve Yunancaya çevrilecek, Mayıs 2010'da da İstanbul ve Atina'da düzenlenecek basın toplantısı ve panellerle kamuoyuna tanıtılacaktır.

D.3. 1915'in Ötesi: Türkiye Ermenileri'ni Duymak

Son yıllarda, Türkiye'deki Ermeni Cemaatine ilişkin kritik gelişmelere sahne olmuştur. Şüphesiz bunların en önemli ve üzücü olanı, Hrant Dink'in Ocak 2007'de öldürülmesidir. Öte yandan, Ermenistan ve Türkiye Cumhurbaşkanlarının karşılıklı ziyaretleri, 30.000 Türkün 1915 olayları için Ermeni yurttaşlarından özür dilemesi, iki ülke arasında sınırların açılması müzakerelerinde yol gösterici olması öngörülen protokolün imzalanması gibi umut verici bir dizi olumlu gelişme de yaşanmıştır. Tüm bu gelişmeler, Türkiye'deki Ermeni Cemaati üzerinde kayda değer bir etki yapmaktadır. Ne var ki, Türkiyeli Ermenilerin sorunları ve talepleri, 1915 trajedisinin tanınması ve sınırların açılması konusundaki beklentilerle sınırlı değildir. Türkiye Ermenilerinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak maruz kaldıkları örtülü veya açık ayrımcılık ve nefret

söylemi, ifade özgürlüğü konusunda karşılaştıkları engellemeler, kamusal alana erişimde yaşadıkları sıkıntılar ve inanç ve eğitim özgürlüklerini sınırlayan sayısız engel bu sorunlardan bazılarıdır.

Bu çalışma, Türkiye Ermenilerinin sorun ve taleplerine açık ve dürüst bir kulak verme ve böylelikle onların hikâyelerini gün ışığına çıkarma çabasıdır. Bu hikâyelerden hareketle Türkiye’de vatandaşlık üzerine bir dizi önemli bulgu ve çıkarsama yapmayı hedefleyen projenin nihai hedefi, hem karar alıcıları hem de toplumun genelinin Türkiye’de Ermeni Sorunu olarak dillendirilen meseleye ilişkin ön kabullerini ve çözüm önerilerini gözden geçirmelerini sağlayacak siyasa önerileri geliştirmektir.

Çalışma kapsamında düzenlenecek üç ayrı kapalı toplantıda, Ermeni Cemaatine mensup gazeteciler, STK temsilcileri, iş dünyasından temsilciler, yerel yöneticiler, sanatçılar, vb. cemaat içindeki farklı kesimleri temsil eden gruplar bir araya gelecektir. Cemaat içindeki çeşitliliğin yansıtılmasına özen gösterilecek bu toplantılarda, Ermeni cemaatinin ortaklaşan ve ayrışan sorun ve talepleri konuşulacaktır. TESEV, toplantılara katılacak kişilerin belirlenmesinde ve toplantılarda konuşulanlara dayanılarak hazırlanacak raporun yazılmasında, *Türkiye’de Ermeniler: Cemaat-Birey-Yurttaş* kitabının yazarlarından Marmara Üniversitesi öğretim üyesi **Günay Göksü Özdoğan** ve *Agos’tan* **Rober Koptaş** ile çalışmaya karar vermiştir. Kapalı toplantıların 2010 Haziran’a kadar tamamlanması, raporun ise Eylül 2010’da basılması ve kamuoyuyla paylaşılması öngörülmektedir.

E. DİN-DEVLET-TOPLUM İLİŞKİSİ

E.1. Genç, Şehirli, Örtünen Kadın ve İş Yaşamı

TESEV Demokratikleşme Programı, çalıştığı beş proje alanından biri olan Din-Devlet-Toplum Projesi kapsamında 2010 yılında yeni bir araştırma projesine başlamıştır. 2009 Faaliyet raporunda da belirtildiği gibi bu projede amaçlanan Türkiye’deki ekonomik ve toplumsal dönüşümde görünür hale gelen ve son dönemde sıklıkla ‘İslami burjuvazi’ diye tabir edilen şehirli, muhafazakâr orta sınıfın içinden bir kesimin, yani örtünen, genç ve çalışan kadınların, iş ve aile yaşantılarını toplumsal cinsiyet odaklı bir bakış açısıyla anlamaya çalışmaktır. Projede bir yandan ‘İslami özel sektör’ olarak ifade edilebilecek çeşitli iş alanlarında değişik görevlerde çalışan başörtülü kadınların Türkiye’de kadınlara yönelik sosyal ve ekonomik politikaların neresinde durduklarını, diğer yandan da kamuda çalışan ya da çalışmış başörtülü kadınların deneyimlerini ortaya koymak hedeflenmektedir. Ayrıca, başörtülü şehirli kadınların çalışma yaşantılarının belirli türde işlere ve işletmelere sıkışmış olmasının onların aile, çalışma arkadaşları, toplum ve devlet ile ilişkilerindeki izdüşümlerine bakılması umulmaktadır.

2010 yılında araştırmanın metodolojisi belirlenecek, literatür taraması ve değerlendirmesini takiben Türkiye’nin üç ilinde 20 ila 40 yüz yüze görüşme ve 16 odak grup toplantısı ile yaklaşık 200 kişiye ulaşan bir saha çalışması yapılacaktır. Saha çalışması için düşünülen iller arasında İstanbul, Ankara, Konya, Kayseri, Gaziantep, Denizli ve Urfa bulunmaktadır. Araştırmayı yürütecek ve raporu kaleme alacak olan Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü’nden sosyolog **Dilek Cindoğlu** saha çalışmasında TESEV Demokratikleşme Programından araştırma asistanları ile birlikte çalışacaktır. Araştırmanın Mart 2010’da başlanmasına ve raporun Ağustos 2010’da yayımlanmasına karar verilmiştir.

F. TANITIM

F.1. Güvenlik Sektörü Reformu

TESEV, Nisan 2010’da **Van** ilinde hem iç hem de dış güvenlik kavramını Van ve çevresinde yaşayanlar, özellikle de yerinden edilmiş Kürtler ve mülteciler ile güvenlik kurumları arasındaki ilişkiler bağlamında, konuşmak üzere kapalı bir tematik konferans düzenlemeyi planlamaktadır. Van’da mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler üzerinde resmi güvenlik

politikalarının etkisine odaklanarak yerelde güvenlik anlayışına bakacak olan kapalı toplantıya valilik, belediyeler, polis, jandarma, insan hakları grupları, mültecilere destek veren ve diğer STK'lardan temsilciler davet edilecektir.

F.2. Yargı

TESEV yargı çalışmaları çerçevesinde **20 Şubat 2010** tarihinde **Diyarbakır**'da, yargının, özellikle siyasi partilerin kapatılmasının ve sivil anayasanın tartışılacağı bir konferans gerçekleştirmeye karar vermiştir. Toplantının konusu "Hukuk ve Demokrasi Bağlamında Türkiye'de Siyasi Parti Kapatmaları" olarak belirlenmiştir.

F.3. Azınlık Hakları ve Anayasal Vatandaşlık

TESEV DP 'vatandaşlık' halleri belgeselini göstermeye ve tartışma panelleri düzenlemeye 2010 yılında da devam edecektir. 2010 yılı programı dahilinde, belgesel gösterimlerinin **12 Şubat** tarihinde **Trabzon**'da, **12 Mart** tarihinde **Konya**'da, **Nisan** ayı içerisinde de **Van**'da gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Gösterimlere öncelikle ilde bulunan üniversite öğrencilerinin, basın mensuplarının, şehirdeki gayrimüslimlerin, yerel yöneticilerin ve kamu çalışanlarının katılımı beklenmektedir. Gösterim sonrasında düzenlenen panellerle katılımcıların yaşadıkları ilin gayrimüslim tarihi, şehirdeki kiliselerin ve bu kiliselere ait olan mülklerin şu anki durumlarını tartışmaları planlanmaktadır.

F.4. Algılar ve Zihniyet Yapıları: Toplumsal Cinsiyet Eksenli

TESEV DP'nin 2010 projeleri dâhilinde **13 Mart** tarihinde **Konya**'da kadın ve aile içi şiddet konusunun tartışılacağı bir panel gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. TESEV'in yayınladığı *Sıcak Aile Ortamı: Demokratikleşme Sürecinde Kadınlar ve Erkekler* kitabının yazarları **İlknur Üstün** ve **Aksu Bora**'nın konuşmacı olarak katılacağı panele özellikle kadınların aktif olarak çalıştıkları ya da kadın hakları konusunda faaliyet gösteren kurumların katılmasına önem verilmektedir. Bunun dışında yerel yöneticiler, kamu kurumları, üniversite öğretim görevlileri ve öğrencileri ve basın da panel davetlileri arasında yer alacaktır.

F.5. Türkiye Küçük Millet Meclisleri Ortak Payda Raporları

Tanıtım faaliyetleri kapsamında süregelen etkinliklerden bir diğeri ise TESEV DP'nin Düşünce Suçuna Karşı Girişim (DUSUN) adlı STK ile bu kurumun Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen "Türkiye Küçük Millet Meclisleri" projesi çerçevesinde birlikte yürüttüğü çalışmadır. TESEV Kasım ayından beri projenin Türkiye'nin pek çok ilinde yapılan aylık toplantılarındaki gündemi derleyen değerlendirme raporları hazırlamaktadır. Bu raporlar her ay düzenli olarak TBMM'de gerçekleştirilen bir basın toplantısı ile kamuoyuyla paylaşılmaktadır. TESEV'in projeye katkısı 7 ay daha sürecektir.

DIŞ POLİTİKA PROGRAMI

A. AVRUPA BİRLİĞİ

TESEV'in temel amaçlarından biri Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum sağlama sürecine katkıda bulunmaktır. TESEV bu amaçla karşılıklı diyalogu geliştiren ve Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyen aktiviteler düzenlemektedir. 2010 yılında düzenlenecek aktivitelerle de müzakere sürecinin hem Türkiye tarafında hem de AB tarafında yeniden ilgi odağı haline gelmesi ve canlandırılması hedeflenmektedir. Bu sebeple, TESEV DPP 2010 yılında Avrupa'nın belli başlı başkentlerinde hem AB üyelik sürecinin hem de Türkiye'nin değişen dış politikasının

tartışılacağı, Türkiye'ye yönelik ilgiyi arttırmayı amaçlayan bir dizi toplantı ve tanıtım faaliyeti düzenlemeyi planlamaktadır.

A.1. Türkiye – AB İlişkiler Raporu ve İspanya Konferansı

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi devletlerle olan iletişimi ve işbirliği daha önce hiç olmadığı kadar önem taşımaktadır. 2010 yılı Türkiye'nin AB üyelik müzakereleri için de kilit bir dönemdir. Bu bağlamda TESEV DPP İspanya'nın Ocak 2010'da başlayacak olan dönem başkanlığı sırasında ve öncesinde Türkiye'nin İspanya'yla olan diyalogunu geliştirmesinin çok önemli olduğu kanısındadır. Bu amaçla TESEV, İspanya AB Dönem Başkanlığı çerçevesinde yazarları İspanya ve Türkiye'den olan ortak bir rapor çıkaracaktır. Türkiye – AB ilişkilerinde süregelen problemler ve engeller üzerine odaklanacak ve siyasi tavsiyeler üretecek olan bu rapor Nisan ayında İspanya Parlamentosu'nda yapılacak bir konferans ile kamuoyuna duyurulacaktır.

A.2. Çalıştaylar

Paris

Fransa'nın Türkiye'nin AB üyeliğine en az destek veren ülkelerden biri olması sebebiyle diğer AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında Fransa ile Türkiye arasında karşılıklı diyalogun geliştirilmesine yönelik daha fazla çaba harcamak gerekmektedir. Bu nedenle TESEV DPP yapılan araştırmalar ve gerçekleştirilen toplantılar sonucunda varılan sonuçların Fransa'da farklı çevrelere anlatılmasının etkili olacağına inanmaktadır. TESEV DPP, Mart ayında Institut Français des Relations Internationales (Ifri) ortaklığı ile Paris'te öncelikli olarak Türkiye-AB ilişkilerinin ve mümkün olur ise Ermenistan ile ilişkilerin normalleşmesine yönelik çabaların ele alınacağı bir yuvarlak masa toplantısı düzenlemeyi planlamaktadır. Bu toplantı Fransa'da gerçekleştirilen Türkiye Mevsimi etkinliklerinin bir parçası olarak planlanmakta ve Mevsim'in kapanış aktivitelerinden biri olarak Mart 2010'da gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Berlin

Almanya Türkiye'den çalışma amaçlı giden önemli bir nüfusu barındırmakla birlikte Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik kamuoyu desteğinin de en düşük olduğu ülkelerden biridir. Ayrıca, Almanya en kalabalık AB üyesi olması dolayısıyla Türkiye'yi AB kurumlarında kendi pozisyonunun değişmesine yönelik potansiyel bir tehdit olarak görmekte ve bu sebeple de Türkiye'nin AB üyeliğine daha şüpheli yaklaşmaktadır. Bu nedenlerle, TESEV DPP Almanya'daki sivil toplum örgütleri ve karar verici mekanizmalar ile diyalogun güçlendirilmesinin önemine inanmaktadır. TESEV DPP Mayıs 2010'da Berlin'de düzenlenecek bir yuvarlak masa toplantısı ile AB temsilcileri, akademisyenler ve gazetecileri bir araya getirerek Türkiye-AB ilişkilerinde yaşanan son gelişmeleri ve Türkiye'nin Ortadoğu ülkelerindeki algısına yönelik gerçekleştirdiği araştırmayı tartışmaya açmayı planlamaktadır.

Brüksel

Brüksel birçok AB kurumuna ve NATO ya da Avrupa Konseyi gibi diğer uluslararası kurumlara ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca Brüksel Temmuz 2010 itibariyle Belçika'ya geçecek olan AB dönem başkanlığı sebebiyle de Türkiye'nin dış politikasına yönelik gelişmelerin anlatılması için en uygun platformlardan birisidir. Bu sebeplerle TESEV, Mayıs 2010'da Brüksel'de AB temsilcileri ile diğer uluslararası kurum temsilcilerinin katılımıyla düzenlenecek olan bir yuvarlak masa toplantısı gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Toplantı sırasında Türkiye'nin dış politikasında öncelikli yer tutan konuların ve Türkiye-AB ilişkilerindeki en güncel gelişmelerin tartışılması hedeflenmektedir.

Londra

Birleşik Krallık, Avrupa Birliği'nin işleyişi konusuna en eleştirel ülkelerden biri olmakla birlikte dış politika tercihleri açısından da AB üye ülkelerinin çoğundan daha farklı bir çizgi izlemektedir. Birleşik Krallık ayrıca Türkiye'deki sivil toplum tarafından en az diyalogun kurulduğu ülkelerden biridir. Bu nedenlerle TESEV Londra'da gerçekleştirilecek bir toplantının Türkiye'nin AB sürecine olumlu katkı sağlayacağına inanmaktadır. Toplantının Haziran ayında Londra'da Chatham House işbirliği ile gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Birleşik Krallık'ta yer alan AB kurumlarından temsilciler, akademisyenler ve gazetecilerin katılımıyla gerçekleştirilmesi planlanan toplantı sırasında Türkiye-AB ilişkilerindeki son gelişmeler ile Orta Doğu'da Türkiye algısı başlıklı TESEV araştırması da tartışmaya açılacaktır.

B. ORTA DOĞU

TESEV DPP 2009 yılında gerçekleştirdiği **Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölgesi'nde Türkiye Algısı** üzerine gerçekleştirdiği araştırmanın devamı olarak 2010 yılında da Türkiye'nin Orta Doğu'da bölgesel ve uluslararası konularda etkili bir aktör olarak algılanıp algılanmadığını tartışmaya devam edecektir. Ayrıca Türkiye'nin deneyim paylaşımı ile bölge ülkelerine nasıl bir katkı sağlayabileceğini ve bölgede nasıl bir rol oynayabileceği belirlemek amacıyla raporlar yayımlamaya ve toplantılar düzenlemeye devam etmeyi planlamaktadır.

B.1. Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölgesi'nde Türkiye Algısı üzerine Araştırma

TESEV DPP, 2009 yılında eşzamanlı olarak Mısır, Filistin, Lübnan, Ürdün, Suriye, Suudi Arabistan ve Irak'ta 2006 kişiyile Türkiye'nin bölgedeki algısı üzerine gerçekleştirilen kapsamlı bir araştırmanın sonuçlarını "Orta Doğu'da Türkiye Algısı" başlıklı rapor ile kamuoyunun bilgisine sunmuştur. Avrupa'dan, Orta Doğu'dan ve Türkiye'den akademisyen, gazeteci, sivil toplum temsilcisi ve bürokratların katılımıyla gerçekleştirilen yuvarlak masa toplantısı ile de bu araştırma sonuçları detaylı olarak incelenmiş ve tartışılmıştır. TESEV, 2010 yılında da bu araştırmanın sonuçları üzerinde çalışmaya devam edecektir. Bu amaçla, araştırma bulguları ve düzenlenen yuvarlak masa toplantısından çıkan sonuçları inceleyen bölgeden ve Türkiye'den birer uzmanın kaleme alacağı detaylı bir rapor hazırlanarak hem İstanbul'da hem de Doha'da kamuoyu ve karar mercileri ile paylaşılacaktır.

C. KIBRIS

TESEV Dış Politika Programı uzun bir süredir Kıbrıs sorunu üzerinde çalışmaktadır. Annan Planı'nın 2004 yılında adanın Güney kesiminde reddedilmesi ile Kıbrıs sorununa dâhil olan aktörler arasında diyalogun oluşturulması ve iyileştirilmesinin önemi ortaya çıkmıştır. Kıbrıs sorununda yaşanacak bir iyileşmenin Türkiye'nin AB sürecini hızlandıracağına inanan TESEV DPP, 2010 yılında taraflar arası güven inşasına yönelik etkinlikler düzenlemeyi planlamıştır.

C.1. Güven İnşasına Doğru: Kıbrıs'ta Ortak Bir Amaç Üzerinde Uzlaşma

Yukarıda belirtilen amaca yönelik olarak TESEV DPP, 2010 yılında GPoT Center ile birlikte Avrupa Birliği destekli ortak bir proje gerçekleştirmeyi planlamıştır. Kuzey ve Güney Kıbrıs toplumlarını ortak insani problemler (mültecilerin maruz kaldığı muameleler, işkence, insan kaçakçılığı vs.) etrafında bir araya getirmeye çalışacak bu proje ile TESEV, iki kesim arasında güven inşası ve uzlaşmaya hizmet etmeyi hedeflemektedir. Proje, iki kesimdeki insan hakları mağduriyetini araştırarak iki araştırmacı ile yapılacak bir hazırlık toplantısı, iki kesimden sivil toplum örgütlerinin katılacağı iki kapalı yuvarlak masa toplantısı ve sonuçların paylaşılacağı bir basın toplantısını içermektedir. Sonuçların daha sonra bir **rapor** haline getirilip Türkçe, İngilizce ve Yunanca olarak kamuoyu ile paylaşılması planlanmaktadır.

D. TÜRKİYE – ERMENİSTAN İLİŞKİLERİ

D.1. Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi: Yakınlaşma Sürecini İncelemek

TESEV DPP, 2006 yılından beri Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesi sürecine katkı sağlamak amacıyla projeler üretmektedir. TESEV, 2008 yılında başlattığı yakınlaşma sürecini ve bu sürecin karşılıklı algılar üzerindeki etkisini Kafkas Enstitüsü ile işbirliği içerisinde değerlendiren "Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi" girişimine, Türkiye-Ermenistan Diyalog Serisi: "Yakınlaşma Sürecini İncelemek" projesi ile devam etmektedir. 2010 yılında, TESEV ve Kafkas Enstitüsü işbirliği ile gerçekleştirilen projenin bulguları iki kurum tarafından ortaklaşa yazılan bir **rapor** ile kamuoyuna sunulacaktır. Mart 2010'da Erivan ve İstanbul'da düzenlenecek basın toplantıları ile tanıtılacak olan ortak raporda; Türkiye ile Ermenistan arasından son bir yılda yaşanan yakınlaşma süreci incelenecektir.

E. ÇALIŞTAYLAR

E.1. Washington

Washington'da yeni yönetimin başa gelmesiyle birlikte, Türkiye-ABD ilişkileri açısından olumlu öngörüler sıklıkla dile getirilmektedir. ABD Başkanı Obama'nın Nisan ayı içerisinde ilk yurtdışı gezisini Türkiye'ye gerçekleştirmesi sonucunda Amerika'nın bölgeye yönelik politikaları daha fazla sorgulanmaya başlanmış, özellikle Irak ve Afganistan konusundaki stratejiler ve Türkiye'nin böyle bir resimdeki rolü tartışılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla TESEV DPP Türkiye'nin Ortadoğu'daki algısına yönelik yaptığı araştırma ile transatlantik ilişkilerin önemini vurgulayan faaliyetlerin ve bu konulara yönelik önerilerin ön plana çıktığı toplantıların Amerika'da dış politika alanında kayda değer bir kitleye hitap edeceğine inanmaktadır. Bu amaçla planlanan ve bir gün sürecek olan toplantı bürokrat ve sivil toplum temsilcilerine yönelik düzenlenecek ve Türkiye'nin Ortadoğu'daki algısı ile transatlantik ilişkilerin tartışıldığı panellerden oluşacaktır.

E.2. Ankara

TESEV DPP bugüne kadar Türkiye'nin önemli dış politika konularında aldığı pozisyonu Avrupa, Ortadoğu, Kıbrıs ve Ermenistan'da düzenlediği aktiviteler ile tartışmaya açmıştır. Fakat gerçekleştirilen çalışmalar ve düzenlenen aktiviteler sonucunda elde edilen bilgilerin Türkiye'deki karar mercileri ile paylaşılmasının da büyük önem taşıdığını düşünmektedir. Dolayısıyla, TESEV DPP Mayıs ayında Ankara'da TBMM binasında yarım günlük bir toplantı düzenlemeyi planlamakta ve tüm siyasi partilerin temsilcilerinin katılacağı bir toplantı ile Türkiye'nin dış politika önceliklerine yönelik gerçekleştirilen çalışmaları paylaşmayı hedeflemektedir. Toplantının milletvekilleri, Ankara'da yer alan sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ve akademisyenlerin katılımı ile gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

İYİ YÖNETİŞİM PROGRAMI

A. YEREL YÖNETİMLER

A.1. İç Göç Entegrasyon Projesi (İGEP)*

Önemli Göç Alan Kentler Olarak İstanbul, İzmir, Ankara ve Bursa'nın Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Problemlerinin Çözümüne Destek Projesi, kısa adıyla IGEP (İç Göç Entegrasyon Projesi), Türkiye'nin batıda yer alan metropollerinde göç kaynaklı sorunların çözümü için hayata geçirilmiş ilk projedir. 1 Aralık 2008 tarihinde başlayan, 31 Mayıs 2010 tarihinde tamamlanması planlanan proje tamamıyla AB tarafından finanse edilmektedir. Yararlanıcı kuruluşlar İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa Büyükşehir Belediyeleridir. Projenin paydaşları ise valiliklerin ilgili birimleri, Kalkınma Ajansları, ilgili merkezi yönetim kuruluşları, STK'lar ve üniversitelerdir.

IGEP projesi iki bileşenden oluşmaktadır. Birinci bileşen "Kapasite Geliştirme", İkinci Bileşen "Sosyal Önlemler" başlığı altında geçmektedir. Birinci bileşen ile kastedilen Dezavantajlı Gruplara Yönelik Stratejik Eylem Planlaması için Kapasite Geliştirme'dir. İkinci bileşen Sokak Çocuklarına Yönelik Sosyal Hizmet önlemlerini içermektedir. Bu bileşen kapsamında 4 yararlanıcı belediye tarafından Çocuk ve Gençlik Merkezleri açılacak ve çocuk ve gençlerin izlenmesi için Bilgisayar Tabanlı Danışan Bilgi Sistemi oluşturulacaktır.

TESEV 2010 yılında İGEP projesi için göç alan kentlerin sosyo-ekonomik durumunu ortaya koyabilmek için sosyal haritalama çalışması yürütmektedir. Şu ana kadar harita koordinatları ve güncel verileri İstanbul özelinde elde etmek mümkün olmuştur. 2010 yılında ise geri kalan İzmir, Bursa ve Ankara için sosyo-ekonomik haritalama çalışması tamamlanacaktır.

Bu çalışma bittikten sonra TESEV ekibi, belediye personeline ihtiyaç analizi çalışmalarının nasıl yürütüldüğü, saha araştırmasının nasıl yapılacağı ve sosyo-ekonomik haritalandırmanın belediyeler tarafından nasıl kullanılabilir hale getirileceği ile ilgili bir dizi eğitim verecektir.

A.2. Kafkas Belediyeler Birliği Girişimi Araştırması

TESEV İyi Yönetişim Programı bu projesiyle çatışmaları önleyecek, bilgi akışı, ortaklık ve işbirliğini destekleyecek bir bölgesel ve yerel bir stratejik plan oluşturmayı hedeflemektedir. Yerel yönetimlere sorumlu oldukları bölgelerde toplumsal yaşamı düzenleme adına daha çok sorumluluk verilmesinin daha demokratik sonuçlar yarattığı ilkesiyle İyi Yönetişim Programı bölgede merkezileşme yerine yerelleşmeye, vatandaşların paydaşlar olarak yerel yönetimlerde söz sahibi olmasının desteklenmesine ve sivil toplumun gelişmesine katkı sağlayacak olan; Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan yerel yönetimleri işbirliğinde, 'Kafkas Belediyeler Birliği' projesi düşüncesini geliştirmiştir.

Avrupa Birliği Karadeniz Havzası Sınır Ötesi İşbirliği Programı'ndan esinlenerek bu projeyi geliştiren TESEV, Türkiye'nin bölgeye coğrafi yakınlığı ve ekonomik ve yönetsel kapasitelerinin bölge ülkelerinin üstünde olması açısından, bölgeyle işbirliği içine girmesinin yukarıda sayılan politikaların gelişmesine önemli bir katkı sağlayacağını düşünmektedir. Bu projeye TESEV, Kafkas Belediyeler Birliği'nin oluşturmak için ne tür faaliyetlerin yürütülmesi gerektiğini ve planlanan politikaların ne ölçüde mümkün olduğunu araştıran bir fizibilite raporu ve ortaklığın kurulmasından önce bir ortaklık geliştirme projesi hazırlamayı hedeflemektedir. Kısaca, bu proje, 'Kafkas Belediyeler Birliği' ne bir hazırlık projesi niteliğindedir.

Proje, özellikle, Kafkasya'da yerel yönetimler arasında işbirliği sağlanması, yerel yönetim kapasitelerinin stratejik plan tartışmaları üzerinden geliştirilmesi, sürdürülebilir ve uzun dönem

* İGEP Projesi İyi Yönetişim Programı tarafından TESEV İktisadi İşletmesi bünyesinde yürütülmektedir.

bir şehir planı oluşturulması amaçları üzerinde durmaktadır. Projenin ilk faaliyeti, ortaklık geliştirme çabaları ve bölgesel gelişim üzerine hazırlanacak olan fizibilite raporunun oluşturulması çalışmalarıdır. Bu kapsamda, mevcut durum analiz edilecek ve üç ülke ziyaret edilerek görüşmeler gerçekleştirilecektir. Kafkasya'dan gelen katılımcılarla yapılacak olan, ortaklık ve rapor geliştirme toplantısının organizasyonu ikinci temel faaliyeti oluşturmaktadır.

Proje kapsamında, ilk 3 ay hazırlık çalışmalarına ayrılmıştır. Bu amaçla, proje ülkelerindeki yerel yönetimlerle, sivil toplum kuruluşlarıyla ve ilgili kamu kurumlarıyla temas sağlanacak, var olan belgeler, planlar ve antlaşmalar incelenecek ve sonucunda bir durum raporu hazırlanacaktır.

B. MALİ SAYDAMLIK

B.1. Merkezi Bütçeyi İzleme

Sosyal Bütçeyi İzliyoruz Platformu 2008 ve 2009 yıllarında Merkezi Bütçe'nin sosyal harcamalarını mercek altına alıp basın yoluyla ve TBMM'yi ve Plan ve Bütçe Komisyonu'nu ziyaretler şeklinde görüş ve önerilerini paylaşmıştır.

2010 yılında geçen iki seneki sosyal bütçe izleme aktivitelerimizden farklı olarak, tek tek sosyal harcama yapan kurumlara eğilip harcama kriterleri, harcama etkinliği konularında daha derinlemesine araştırma yapma yoluna gidilecektir. Bu amaçla Ocak 2010 içinde DPT ve Maliye Bakanlığı'na çalışma ziyaretlerinde bulunulmuştur. Çalışmalarımız SHÇEK (Sosyal Hizmet ve Çocuk Esirgeme Kurumu) bütçesinin ve harcama etkinliğinin araştırılması ile başlamıştır. Bu sene içinde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü için aynı çalışmalar tekrarlanacaktır.

B.2. Yerel Sosyal Bütçelerin İzlenmesinin Aktif Yurttaşlık ile Güçlendirilmesi

TESEV İyi Yönetişim Programı bütçe çalışmalarını yerele yaymak ve yerelde katılımcı bütçe izleme süreçlerinin inşasına ağırlık vermeyi istemektedir. Bu amaçla programımız United Nations Democracy Fund'a (Birleşmiş Milletler Demokrasi Fonu) bir proje başvurusu yapmıştır. Sonuçları Haziran 2010'da belli olacak olan projemiz milletvekilleri ile kalıcı bütçe gözlem grupları kurmayı içermektedir.

Projenin diğer ortakları, Sosyal Bütçeyi İzliyoruz Platformu'nun da üyeleri olan şu kuruluşlardır: Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Eğitim ve Araştırma Birimi, Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği – (KA-DER), Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu.

Proje kapsamında yerel ve merkezi ölçekte sosyal bütçelerin izlenmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda özellikle sivil toplum ve aktif yurttaş katılımı ile sosyal harcamaların analizinin yapılması ve bütçe oluşturma süreçlerine halkın aktif katılımının sağlanması hedeflenmektedir. Uygulanacak proje çerçevesinde sosyal bütçenin merkezi ölçekte izlenebilmesi için bir Merkezi Bütçe İzleme Grubu oluşturulacaktır. Bu İzleme Grubu önceki yıllarda oluşturulan Sosyal Bütçeyi İzliyoruz Platformu kapsamında oluşturulacaktır.

Merkezi bütçeyi izlemenin yanı sıra yerel bütçe ve harcamaların izlenmesi de projenin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Bu kapsamda 5 kentte uygulama yapılacaktır. Çalışma yapılacak kentlerin aktif kent konseyleri bulunan kentler olmasına öncelik verilmiştir. Bunlar İstanbul (Beşiktaş), Bursa, Denizli, Adana ve Diyarbakır olarak belirlenmiştir. Bu amaçla kent konseyleri temelinde yerel işleyişe uygun bir yerel bütçeyi izleme grubu oluşturulması beklenmektedir. Merkezi ve Yerel İzleme Grupları'nın oluşması sonrası ortaya çıkacak veriler ışığında hem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde hem de kent ölçeğinde milletvekili, kent konseyi üyeleri ve belediye başkanlarına sunular gerçekleştirilecektir. Tüm bu proje çalışmaları sonucunda gelecek yıllardaki sosyal bütçe izleme çalışmalara katkı sağlaması amacıyla bir

“Sosyal Bütçeyi İzleme Rehberi” hazırlanacaktır. Bu rehber aracılığı ile proje paydaşlarının gelecek yıllarda da sosyal bütçe izleme çalışmalarını sürdürmesi beklenmektedir.

Son olarak ise proje kapsamında tüm çalışmaların bir çıktısının paylaşılacağı bir “Sosyal Bütçe Ulusal Toplantısı” gerçekleştirilecektir. Ayrıca iki basın toplantısı ile de projenin hem tanıtımı hem de çıktılarının paylaşımı gerçekleştirilecektir.

EKLER:

EK 1. Vakıf 2009 Yılı Yönet YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş. Raporu

EK 2. Vakıf 2009 Yılı Mukayeseli Bilançosu

EK 3. Vakıf 2009 Yılı Mukayeseli Gelir Tablosu

EK 4. Vakıf 2009 Yılı Kesin Bütçesi

EK 5. Vakıf 2010 Yılı Bütçesi

**EK 6. İktisadi İşletme 2009 Yılı Kurumsal Vizyon Bağımsız Denetim ve Yeminli
Mali Müşavirlik A.Ş. Raporu**

EK 7. İktisadi İşletme 2009 Yılı Bilançosu

EK 8. İktisadi İşletme 2009 Yılı Gelir Tablosu

EK 9. İktisadi İşletme 2009 Yılı Kesin Bütçesi

EK 10. İktisadi İşletme 2010 Yılı Bütçesi